

PRITARTA

Širvintų rajono savivaldybės tarybos
2018 m. birželio 28 d.
sprendimu Nr. 1-168

PATVIRTINTA

Širvintų r. Musninkų Alfonso
Petrulio gimnazijos direktoriaus
įsakymu Nr

ŠIRVINTŲ R. MUSNINKŲ ALFONSO PETRULIO GIMNAZIJOS VILEIKIŠKIŲ IKIMOKYKLINIO UGDYMO SKYRIAUS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Duomenys apie ikimokyklinio ugdymo įstaigą.

Pavadinimas: Širvintų rajono Musninkų Alfonso Petrulio gimnazijos Vileikiškių ikimokyklinio ugdymo skyrius.

Buveinė: Užušilių g. 9, Vileikiškių kaimas, Musninkų seniūnija, LT – 19181, Širvintų rajonas;

Vykdomos švietimo programos: ikimokyklinio ugdymo programa.

Ugdymo kalba – lietuvių.

2. Vaikai ir jų poreikiai.

Vileikiškių ikimokyklinio ugdymo skyrių lanko ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikai. Vaikų fizinis išsivystymas yra geras. Visi jie aktyvūs, domisi juos supančia aplinka, mėgsta stebėti, tyrinėti. Smalsūs ir žingeidūs. Mėgstamiausia veikla – žaidimai. Žaidžia siužetinius-vaidmeninius žaidimus, domisi žaidimais su taisyklėmis.

Ikimokyklinio ugdymo skyrių lanko vaikai iš Vileikiškių, Vyšnialaukio, Musninkų kaimų. Du darželį lankantys vaikai gyvena socialinės rizikos grupei priklausančiose šeimose. Pagrindiniai šių vaikų poreikiai - asmens higienos įgūdžių formavimas, psichinio ir fizinio saugumo užtikrinimas, pasitikėjimo savimi ugdymas. Kiti vaikai gyvena tvarkingose šeimose, palankioje socialinėje aplinkoje. Jie yra aprūpinti, motyvuoti, pasitikintys savimi. Jų poreikiai - kurti, pažinti, eksperimentuoti, plėtoti taisyklingą sakininę kalbą.

3. Pedagogų pasirengimas.

Ikimokyklinio ugdymo skyriuje dirba kompetentingi pedagogai, gebantys ugdyti šiuolaikinio vaiko kompetencijas, suteikti jam pagalbą, atsižvelgiant į individualius ugdymosi poreikius, galimybes, įžvelgti daromą pažangą, įvertinti pasiekimus, priimti vaiką tokį, koks jis yra.

4. Regiono ir įstaigos savitumas.

Vileikiškių darželis įkurtas 1984 m. gruodžio mėn. Nuo 2009-01 -01 - Musninkų vidurinės mokyklos ikimokyklinio ugdymo skyrius. Nuo 2010-12-15 - Musninkų Alfonso Petrulio gimnazijos ikimokyklinio ugdymo skyrius.

Vileikiškių kaimo geografinė padėtis: trys kilometrai nuo automagistralės – Vilnius – Panevėžys. Dešimt kilometrų nuo Širvintų miesto, 4 kilometrai nuo Musninkų miestelio.

Kaime yra biblioteka, kultūros centro filialas, kuriuose vyksta įvairios šventės. Veikia vaikų dienos centras. Aktyvi kaimo bendruomenė.

Ikimokyklinio ugdymo skyrius yra Vileikiškių kaimo pakraštyje. Netoli ežeras, miškas, Širvintos upė. Todėl yra visos galimybės ugdyti vaikų pagarbą ir meilę gamtai.

Ikimokyklinio ugdymo skyriuje sukomplektuota viena mišri grupė 2 – 6 metų vaikams.

Vileikiškių ikimokyklinio ugdymo skyrius - Musninkų Alfonso Petrulio gimnazijos dalis - galimybė vientiso nepertraukiamo ugdymo.

5. Tėvų ir vietos bendruomenės poreikiai.

Ikimokyklinio ugdymo skyriaus paskirtis – padėti šeimai ugdyti vaiką, atsižvelgiant į tėvų nuostatas, lūkesčius. Tėvai pageidauja, kad vaikas būtų ne tik prižiūrimas, bet ir ugdomas: tenkinami jo poreikiai, lavinami gebėjimai, ugdomi įgūdžiai.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO(SI) PRINCIPAI

Humaniškumo:

Stengiamasi pažinti kiekvieną vaiką ir gerbti jį kaip asmenybę, sudaromos sąlygos įvairių gebėjimų plėtrai.

Fizinės sveikatos ir gerovės:

Saugoma vaiko fizinė ir psichinė sveikata, formuojama sveikos gyvensenos samprata.

Demokratiškumo:

Siekama, kad nepalanki socialinė kultūrinė kai kurių šeimų aplinka netrukdytų vaikui harmoningai vystytis.

Individualizavimo:

Ugdymas organizuojamas pagal amžių, pasiekimus, gebėjimus.

Tęstinumo:

Siekama ugdymo vieningumo ir tęstinumo šeimoje ir ikimokyklinėje – priešmokyklinėje grupėje, atsižvelgiant į vaiko patirtį bei gebėjimus

Pilietiškumo:

Ieškoma galimybių kurti vaikams ir drauge su vaikais aplinką, įgalinančią juos atrasti tiesas, svarbias jų dabarties ir ateities gyvenimui demokratinės valstybės pilietinėje visuomenėje.

III. IKIMOKYKLINIO UGDYMO(SI) TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

TIKSLAS

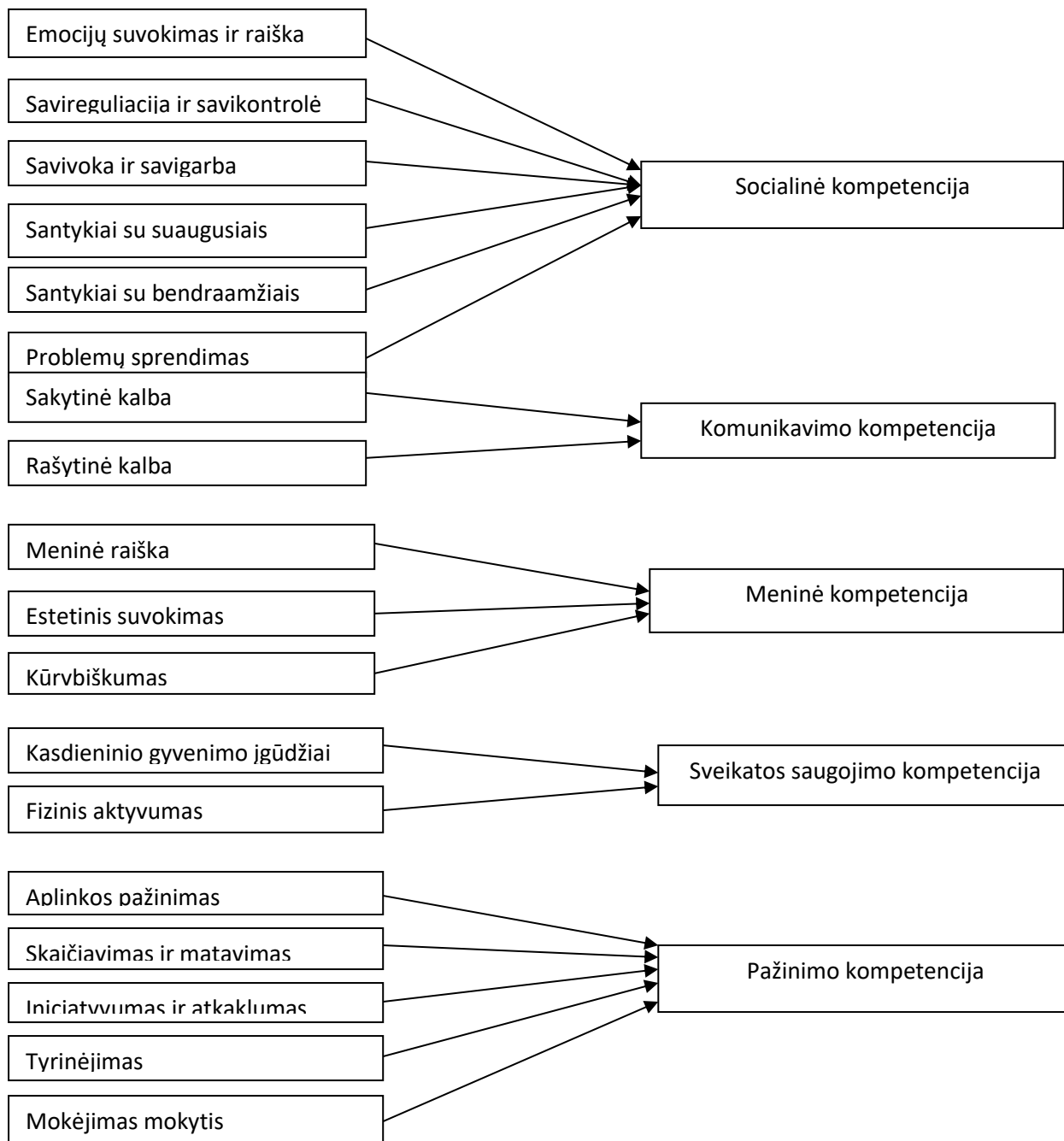
Atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas, kurti sąlygas, padedančias vaikui tenkinti prigimtinius kultūros, taip pat etninius, socialinius ir pažintinius poreikius

UŽDAVINIAI

1. Stiprinti ir saugoti fizinę ir dvasinę vaiko sveikatą.
2. Skatinti vaiko savarankiškumą, iniciatyvumą, kūrybiškumą.
3. Ugdyti įvairius gebėjimus, puoselėti individualybę, padėti vaikui pajusti savo galimybes ir vertę.
4. Skatinti veikti, bendradarbiauti ir bendrauti su bendraamžiais ir suaugusiais, plėtoti jo emocinę, socialinę, kultūrinę patirtį.
5. Sudaryti sąlygas vaiko biologiniam ir socialiniam vystymuisi per pagrindinę jo amžiaus veiklą-žaidimą.

IV. IKIMOKYKLINIO UGDYMO TURINYS

Ugdymo turinys orientuotas į laukiamus vaikų ugdymo(si) rezultatus, t.y. vaiko asmenybės ūgtelėjimą, įgyjamus pasiekimus, daromą pažangą. Parenkamas skirtingas ugdymo turinys, būdai ir priemonės (individualizuojama) atsižvelgiant į vaikų įvairovę, jų ugdymo(si) poreikius ir pasiekimus. Derinama tikslinga (pedagogo vaikams siūloma veikla – visos grupės, veikla grupelėse, individuali veikla) ir spontaniška vaikų veikla. Ugdome pagal penkias kompetencijas, į kurias yra jungiamos vaiko pasiekimų vertybinės nuostatos ir esminiai gebėjimai. Vienos vaiko ugdymo(si) pasiekimų srities vertybinė nuostata ir esminis gebėjimas yra vienos kompetencijos struktūroje.

SOCIALINĖ KOMPETENCIJA

Emocijų suvokimas ir raiška		
Žingsniai	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	Vaiko veiksenos
		2-3 metai
2 žingsnis	*Džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį reiškia skirtingu intensyvumu (nuo silpno nepatenkinto niurzgėjimo iki garsaus rėkimo). Emocijos pastovesnės, tačiau dar būdinga greita nuotaikų kaita. *Atpažįsta kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas.	Žaidžia su grupėje esančiais žaislais. Žaidžia įvairius žaidimus su draugais, suaugusiais. Tyrinėja knygas, iliustracijas, nuotraukų albumus. Stebi, mėgdžioja save įvairaus dydžio veidrodžiuose. Išbando žaidimus, judesius, veiklą su šešėliais. Įvairiais būdais vertina savo, draugų emocinę būseną
		Žaidžia garsų, mimikos atkartojimo žaidimus. Kuria nuotaikų dėliones, traukinukus ir pan. Klausosi grožinės literatūros kūrinių. Klausosi skirtingų nuotaikų dainų. Analizuoja video įrašus. Ieško kūno dalių galimybių pojūčiams patirti (pvz.: piešimas, tapymas pirštais, delnais, pėdomis, užsimerkus ir pan.). Kuria emocinės būsenos išraiškos simbolius (pvz.: spalva, forma, linija, dėmė, garsais ir pan.). Diskutuoja apie nuotaikas, jų priežastis. Domisi emocijų raiškos žodžiais, pavadinimais. Ieško susitarimų būdų.
3 žingsnis	*Pradedą atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų raiškos būdus. Pradedą vartoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus. *Pastebi kitų žmonių emocijų išraišką, atpažįsta aiškiausiai reiškiamas emocijas ir į jas skirtingai reaguoja (pasitraukia šalin, jei kitas piktas; glosto, jei kitas nuliūdęs).	4-5 metai

	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	
4 žingsnis	*Pradedama suprasti, kad skirtingose situacijose jaučia skirtingas emocijas, kad jas išreiškia mimika, balsu, veiksmais, poza. Pavadina pagrindines emocijas. *Atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus. Ima suvokti, kad jo ir kitų emocijos gali skirtis. Geriau supranta kitų emocijas ir jausmus, iš dalies į juos įsijaučia ir dažnai tinkamai į juos reaguoja. *Pradedama valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą priklausomai nuo situacijos.	Kuria pasakojimus, dalijasi išpūdžiais, patirtimi. Žaidžia žaidimus (pvz.: kūrybinius, saviraiškos, spėjimo, mimikos ir pan.). Klausosi įvairios muzikos, improvizuoja turinį, nuotaiką, svarsto. Rūšiuoja, lygina iliustracijas, paveikslėlius pagal emocines išraiškas. Kuria emocinių išraiškų simbolius, sutartinius žymėjimus.
5 žingsnis	*Atpažįsta bei pavadina savo jausmus ir įvardija situacijas, kuriose jie kilo. *Vis geriau supranta ne tik kitų jausmus, bet ir situacijas, kuriose jie kyla (pakviečia žaisti nuliūdusį vaiką, kurio į žaidimą nepriėmė kiti). *Pradedama kalbėtis apie jausmus su kitais – pasako ar paklausia, kodėl pyksta, kodėl verkia.	Stebi ir aiškinasi, emocijų atsiradimo priežastis. Aiškinasi, kas parodo, kokios kūno dalys „dalyvauja“, išryškinant žmogaus mimiką (pvz.: kūno poza, akys, antakiai, lūpos ir pan.). Kuria grupės „emocijų“ veidukus, knygeles, kalendorius, plakatus, knygeles, dailės darbų parodas, atlieka „emocijos“ tyrimus. Organizuoja dalijimosi žaislais valandėles, dienas. Pristato ir apibūdina įvairius kūrinius, dailės darbus. Organizuoja kalbos lavinimo žaidimus (pvz.: „Paaiškink, kodėl...“, „Man linksma, nes...“, „Aš liūdžiu, nes...“ ir pan.). Domisi kūno reakcija į įvairius dirgiklius, gamtos reiškinius. Ieško išeičių, pagalbos, nusiramino būdų, priemonių, erdvių ir pan.

Vertybinė nuostata		Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.
Esminis gebėjimas		Atpažįsta bei įvardina savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus (užjaučia, padeda).
Savireguliacija ir savikontrolė		
Žingsniai	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	Vaiko veiksenos
		2-3 metai
2 žingsnis	*Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs nusiramina suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas. Pats ieško nusiramino: apsikabina minkštą žaislą arba čiulpia čiulptuką, šaukia suaugusįjį, ropščiasi ant kelių. *Pradedą valdyti savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius.	Žaidžia mylavimo, supimo, nusiramino žaidimus. Žaidžia įvairius žaidimus su minkštais žaislais. Klausosi įvairios intonacijos muzikos kūrinų. Tyrinėja nuotraukų albumus, ieško savo šeimos narių. Stebi save veidrodėlyje. Domisi sutartiniais ženklais, simboliais, žyminčiais mėgstamų žaislų vietas, saugias laukimo, nusiramino erdves.
3 žingsnis	*Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos. *Geriau valdo savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. Žaisdamas kalba su savimi, nes kalba padeda sutelkti dėmesį, kontroliuoti savo elgesį. Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus (rėkia,	Dalyvauja stalo serviravime, padeda suaugusiems. Ieško emocinio supratimo, palaikymo. Gestais, mimika, judesiais išreiškia savo norus, jausmus.

	neduoda žaislo, pa-sako suaugusiajam ir kt.). *Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir susitarimų.	
	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	4-5 metai
4 žingsnis	*Nusiramina kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, ir girdėdamas suaugusiojo komentarus. *Pradedą valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą priklausomai nuo situacijos (pvz.: ramioje aplinkoje džiaugsmą reiškia santūriau). Paklaustas ramioje situacijoje pasako galimas savo ar kito asmens netinkamo elgesio pasekmes. *Nuolat primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių.	Kuria įvairias taisykles, susitarimus, jų simbolius. Dalyvauja pokalbiuose, diskusijose. Žaidžia žaidimus, ieškant išeičių iš konfliktinių situacijų. Domisi emocijų raiškos būdais, jų vizualizacija. Išbandą pagyrimų, paskatinimų sistemą. Domisi stresą, įtampą mažinančiomis, atpalaiduojančiomis priemonėmis (pvz.: muzikos, dailės terapijos, tylos minutės ir pan.). Išbandą nusiramino erdves. Analizuoja literatūros kūrinius, TV laidas, CD filmus.
5 žingsnis	*Nusiramina, atsipalaiduoja, klausydamasis ramios muzikos, pabuvęs vienas, kalbėdamasis su kitais. *Vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmais. Ramioje situacijoje sugalvoja kelis konflikto sprendimo būdus, numato jų taikymo pasekmes. *Retkarčiais primenamas laikosi grupėje numatytos	Tyrinėja iliustracijas, komentuoja, vertina, teikia pasiūlymus, išeitis. Dalyvauja grupės erdvių kūrime, tvarkyme. Analizuoja pagalbos variantus, galimybes.

	tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Pats primena kitiems tinkamo elgesio taisykles ir bando jų laikytis be suaugusiųjų priežiūros.	
Vertybinė nuostata		Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.
Esminis gebėjimas		Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiaudrinęs geba nusiraminti.
Savivoka ir savigarba		
Žingsniai	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	Vaiko veiksenos
		2-3 metai
2 žingsnis	*Turi savo kūno išorės vaizdinius – atpažįsta save neseniai darytose nuotraukose, savo atvaizdą veidrodyje, pavadina kelias kūno dalis. Supranta, ką ir kaip gali padaryti pats, išreiškia savo norus, pyksta, kai suaugusysis neleidžia to daryti. *Džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėti, tikisi juo besirūpinančio suaugusiojo pritarimo, palaikymo, pagyrimo.	Klausosi skaitomų kūrinių, klausinėja, atsako į klausimus. Dalyvauja „ryto rato“ pokalbiuose, kuria pasakojimus, mini pristatymus (pvz.: apie save, apie iš namų atsineštus žaislus, daiktus ir pan.). Domisi socialiniais, kūrybiniais žaidimais. Tyrinėja save veidrodyje. Ieško savęs nuotraukose. Dėlioja nesudėtingas dėlionės. Žaidžia judrius žaidimus su žaislais, daiktais.
3 žingsnis	*Kalba pirmuoju asmeniu: „aš noriu“, „mano“. Savo „aš“ sieja su savo veikla ir daiktų turėjimu – pasako, ką daro, ką turi. Pasako, kas jis yra – berniukas ar mergaitė, atskiria berniukus nuo mergaičių, pavadina 5–6 kūno dalis. *Didžiuojasi tuo, ką turi ir ką gali daryti, tikisi, kad juo	Domisi kūno dalimis, jų galimybėmis. Atlieka veiksmus su nesudėtingu sportiniu inventoriu (pvz.: su įvairaus dydžio kamuoliukais, spalvotais bokšteliais ir pan.). Išbando naujas žaidimų erdves.

	besirūpinantys suaugusieji ir kiti vaikai jį mėgsta ir priima.	Rūšiuoja skirtingų lyčių, draugų daiktus, drabužius ir pan. Kuria meninius darbelius, kompozicijas. Atranda įvairaus diapazono garsumo aplinkas (pvz.: triukšmo, tylos), ploja, trepsi, barškina barškučiais, gamtine medžiaga ir pan.).
	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	4-5 metai
4 žingsnis	*Supranta, kad turi nuo kitų atskirą savo norų, ketinimų, jausmų pasaulį. Pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi, ko nori kitas asmuo. Supranta, kad suaugęs žmogus negalėjo matyti to, ką jis matė, ką darė arba kas atsitiko, jeigu nebuvo kartu (tėvams pasakoja, ką veikė darželyje ir kt.). *Mano, kad yra geras, todėl kiti jį mėgsta, palankiai vertina.	Dalyvauja pokalbiuose, diskusijose (pvz.: apie išvaizdą, priklausomybę lyčiai, pomėgius, savijautą, šeimą, bendravimą, pagarbą ir pan.). Lygina, komentuoja nuotraukas, dailės darbus. Žaidžia bendravimo, situacijų žaidimus. Ieško kūno kalbos ženklų elgesio, požiūrio ar veiklos vertinimui.
5 žingsnis	*Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, apibūdina savo išvaizdą, teisingai pasako, kad suaugęs bus vyras (moteris), tėvelis (mamytė). *Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys, kalba apie šeimą, draugus. *Savęs vertinimas nepastovus, priklauso nuo tuo metu išsakyto suaugusiojo vertinimo, siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų.	Domisi savo, draugų veikla, ją analizuoja, klasifikuoja, vertina pokyčius. Domisi vardais, pavardėmis, vietovėmis. Domisi literatūros kūrinių, juos analizuoja, vertina. Kuria schemas, augimo diagramas, galimybių debesėlius, šeimos medžius, giminystės ryšius, žmogaus augimo linijas ir pan. Išbando autoportretų kūrimo techniką. Organizuoja darbų parodas, kūrybines popietes (pvz.: kuria sveikinimus, kvietimus, padėkas ir pan.).

		Išbando fizines kūno galimybes. Analizuoja žmogaus sveikatai ir kūnui žalingus faktorius. Domisi sveikatos stiprinimo priemonėmis (pvz.: vitaminais, sveika mityba, maisto gaminimu, poilsio formomis, sporto šakomis ir pan.). Domisi informacijos rinkimo, kaupimo, perdavimo būdais, priemonėmis. Ieško informacijos apie profesijas. Diskutuoja apie gimtinę, Tėvynę, domisi, tradicijomis, papročiais, šventėmis, dalyvauja jose.
Vertybinė nuostata		Save vertina teigiamai.
Esminis gebėjimas		Supranta savo asmens tapatumą („aš esu, buvau, būsiu“), pasako, kad yra berniukas/ mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.
Santykiai su suaugusiais		
Žingsniai	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	Vaiko veiksenos
		2-3 metai
2 žingsnis	*Sunkiai atsiskiria nuo mamos, tėčio ar globėjo. *Akivaizdžiai parodo prierašumą prie juo besirūpinančio suaugusiojo. Mėgsta žaisti kartu su juo, stebi ir mėgdžioja jo žodžius, veiksmus. Prieš ką nors darydamas pažiūri į suaugusiojo veidą, laukdamas pritrimo ar nepritrimo ženklų, atpažįsta suaugusiojo emocijas, jausmus. Dažniausiai vykdo jam	Dalyvauja žaislų, patalpų, aplinkos tvarkyme, teikia pagalbą draugui. Žaidžia socialinius žaidimus. Kuria žaidimus su įsivaizduojamais daiktais, jų pakaitalais. Tyrinėja kūno galimybes.

	suprantamus suaugusiojo prašymus, kreipiasi į jį pagalbos. *Bijo nežinomos aplinkos, neįprastų žaislų.	Bando mėgdžioti, atkartoti žmonių, gyvosios gamtos veiksmus, garsus, charakterį ir pan. Domisi knygelėmis, stalo žaidimais.
3 žingsnis	*Lengviau nei antraisiais metais atsiskiria nuo tėvų. *Drąsiai veikia, rizikuoja, išbando ką nors nauja, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Mėgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo. Ne visada priima suaugusiojo pagalbą, kartais užsispiria. *Ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese.	Eksperimentuoja su nesudėtingu sportiniu inventoriumi. Išbando įvairią statybinę medžiagą (pvz.: konstruktorius, piramides, kaladėles ir pan.). Dalyvauja veiklose, jų stebėjimo procese, aptarime. Išbando kūno galimybes emocinės būsenos išraiškai.
	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	4-5 metai
4 žingsnis	*Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. Grupėje jaučiasi saugus, rodo pasitikėjimą grupės auklėtojais, supranta jų jausmus, bendradarbiauja su jais: guodžiasi, kalbasi, klausia, tariasi. Paklaustas suaugusiajam pasako savo nuomonę. Dažniausiai stengiasi laikytis suaugusiųjų nustatytos tvarkos, priima jų pagalbą, pasiūlymus bei vykdo individualiai pasakytus prašymus. Mėgsta ką nors daryti kartu su suaugusiuoju. *Kalbasi, ką nors veikia su nepažįstamais žmonėmis, kai	Dalyvauja pokalbiuose, diskusijose. Domisi suaugusiųjų veikla, kreipiasi pagalbos, patarimų. Organizuoja talkas, švaros dienas, komentuoja, viešina veiklą, įspūdžius. Kuria socialinius žaidimus, išbando įvairius vaidmenis. Domisi saugaus, pagarbaus bendravimo, elgesio taisyklėmis, susitarimais.

	auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese.	Kuria, iliustruoja informacinę literatūrą (pvz.: simbolius, ženklus, paaiškinimus ir pan.), organizuoja jos sklaidą.
5 žingsnis	*Rodo, prašo, siūlo, aiškina, nurodinėja, įtraukdamas suaugusįjį į savo žaidimus, bendrą veiklą, pokalbius apie savijautą ir elgesį. Priima su veikla susijusius su-augusiojo pasiūlymus. Tikrina suaugusiojo išsakytas leistino elgesio ribas – atsiklausia, derasi, pasako, kaip pasielgė kitas, ir laukia komentarų. Dažniausiai laikosi sutartų taisyklių, suaugusiojo prašymų, pasiūlymų, tačiau stipriai supykęs, išsigandęs, susijaudinęs gali priešintis suaugusiajam. *Drąsiai bendrauja su mažiau pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis grupėje, salėje ar įstaigos kieme.	Tyrinėja, komentuoja, analizuoja, vertina kūrinis, paveikslus, TV laidas, CD filmus. Domisi išeitimis iš pavojingų situacijų, pagalbos būdais. Organizuoja atvirų durų dienas. Domisi įstaigoje dirbančiais žmonėmis, jų veikla. Organizuoja susitikimus su įvairių profesijų žmonėmis. Dalyvauja šventėse, spektakliuose, koncertuose. Kuria renginių, veiklų vertinimus.
Vertybinė nuostata		Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiaisiais.
Esminis gebėjimas		Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiaisiais.
Santykiai su bendraamžiais		
Žingsniai	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	Vaiko veiksenos
		2-3 metai
2 žingsnis	*Mėgsta žaisti greta kitų vaikų, stebėti jų veiklą. Jiems šypsosi, mėgdžioja jų judesius, veiksmus, ką nors pasako. Gali duoti žaislą kitam, jį imti iš	Domisi vaikais, ieško draugo žaidimui. Stebi, analizuoja draugo ketinimus.

	kito, tačiau supykęs gali atimti žaislą iš kito, jam suduoti.	Ieško dalybų, konfliktų, ginčų pozityvių sprendimų ar išeičių. Išbando susitarimus, taisykles, simbolius.
3 žingsnis	*Ieško bendraamžių draugijos. Žaidžia greta, trumpai pažaidžia su kitu vaiku, trumpam įsitraukia į kito vaiko žaidimą. *Bendrauja mimika, judesiais, veiksmais, dažniau kalbasi su kitu vaiku, pakaitomis atlieka veiksmus su tuo pačiu žaislu. Audringai reiškia teises į savo daiktus, žaislus, nori kito vaiko jam patinkančio žaislo. *Gali simpatizuoti kuriam nors vaikui.	Domisi literatūros kūriniais, jų skaitymu, mėgdžioja, vertina kūrinių veikėjus. Analizuoja, komentuoja TV laidas, CD filmus. Domisi suaugusiais, jų veikla, jiems padeda. Tyrinėja draugų, suaugusiųjų palankumą (pvz.: jiems šypsosi, glosto, bučiuoja, vadina vardu ir pan.). Išbanda naujus žaislus, žaidimus, naują veiklą.
	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	4-5 metai
4 žingsnis	*Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus (kviečia žaisti, priima, prašosi priimamas į žaidimą). *Žaisdamas mėgdžioja kitus vaikus, supranta jų norus, stengiasi suprasti kita kalba kalbančio vaiko sumanymus. Tariai dėl vaidmenų, siužeto, žaislų. Padedamas suaugusiojo, palaukia savo eilės, dalijasi žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą. *Gali turėti vieną ar kelis nenuolatinius žaidimų partnerius. Su jais lengvai susipyksta ir susitaiko.	Diskutuoja apie draugus ir draugystę. Kuria laukimo taisykles, aplinkas, orientyrus. Kuria draugų albumus, knygeles, gerumo simbolius, palinkėjimus, maloninius žodelius, pamokymus. Domisi savo vardu, pavarde, adresu (pvz.: kuria vizitines korteles, skirstosi vaidmenimis ir pan.). Domisi patarlėmis, priežodžiais, posakiais, pamokymais apie žmonių tarpusavio santykius ir pan. Modeliuoja švenčių tradicijas, kuria simbolinius kalendorius, kaupia informacinę medžiagą.
5 žingsnis	*Sėkmingai įsitraukia į vaikų grupę ir nuolat kartu žaidžia. *Geranoriškai veikia kartu su kitais, siūlydamas savo	

	sumanymą ar priimdamas kitų sumanymą, fantazuodamas. Tikslingai atsineša žaislą iš namų bendram žaidimui su žaidimo draugu. Paprašius kitam vaikui, duoda pažaisti savo žaislu arba žaidžia juo paeiliui. Noriai žaidžia su vaikais iš kitos kultūrinės ar socialinės aplinkos, natūraliai priima vaikų skirtumus. Gali padėti kitam vaikui. Pats randa nesutarimo, konflikto sprendimo būdą arba prašo suaugusiojo pagalbos. *Gali turėti draugą arba kelis kurį laiką nesikeičiančius žaidimų partnerius.	Organizuoja išvykas, stebi, komentuoja savo, kitų elgesį, fiksuoja, organizuoja aptarimus. Dalyvauja įvairiose akcijose, parodose, talkose. Analizuoja situacijų korteles, aptaria filmus, vertina poelgius, kuria konflikto sprendimo išeitis, schemas. Žaidžia įvairius žaidimus (pvz.: vaidmeninius, bendravimo, kūrybinius, statybinius, judriuosius, situacijų modeliavimo žaidimus ir pan.). Organizuoja mandagumo ritualus (pvz.: pagyrimus, padėkas, užuojautas, atsiprašymus ir pan.). Interpretuoja, vaidina, fantazuoja drauge su kitais. Domisi aplinka, atnaujina, kuria erdves, naujas veiklos zonas ir pan. Dalyvauja sportinėse varžybose, sveikatingumo renginiuose. Išbando fizinės kūno galimybes, domisi sveikatos stiprinimo būdais, sveika gyvensena.
Vertybinė nuostata	Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.	
Esminis gebėjimas	Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalijasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.	
Problemų sprendimas		
		Vaiko veiksenos

Žingsniai	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	2-3 metai
2 žingsnis	*Susidūręs su sudėtinga veikla, kliūtimi, išbando jau žinomus veikimo būdus. Stebi, kaip panašioje situacijoje elgiasi kiti ir išbando jų naudojamus būdus. *Nepavykus įveikti kliūties, meta veiklą arba laukia pagalbos.	Kuria statinius, dėlioja dėliones, piramides, eksperimentuoja su įvairiomis medžiagomis. Išbando sudėtingesnius veiksmus su daiktais, apibūdina veiksmų pasekmes (pvz.: atidaro-uždaro dėžutes, atsuka -užsuka buteliukų kamštelius, konstruktorių varžtus, tvarko, rūšiuoja stalo žaidimus ir pan.).
3 žingsnis	*Drąsiai imasi sudėtingos veiklos, atkakliai, keisdamas veikimo būdus bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų pasekmes. *Nepavykus įveikti sudėtingos veiklos ar kliūties, prašo pagalbos arba meta veiklą.	Atlieka tvarkymo darbus (pvz.: tvarko grupės žaislus, kasa smėlį, sniegą, renka gamtinę medžiagą, grėbia lapus ir pan.). Ieško būdų, kaip be streso ir teisingai apsirengti (pvz.: drabužius, užsisegti sagas, užtraukti užtrauktus ir pan.). Domisi kliūtimis, pavojais aplinkoje, juos žymi, ženklina. Išbando naujas veiklas (pvz.: su žirkklėmis, įvairiais klijais, dailės priemonėmis ir pan.). Kuria bendrus darbus, projektus. Žaidžia estafetes, sportinius žaidimus su kamuoliais ir pan.
	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	4-5 metai
4 žingsnis	*Supranta, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema. *Nori ją įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus veikimo būdus. *Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti	Dėlioja sudėtingesnes dėliones. Kuria statinius, konstruoja, meistrauja pagal instrukcijas, pateiktus pavyzdžius. Atlieka bandymus, eksperimentus su vandeniu, smėliu, gamtine medžiaga.

	sunkumus. Nepasisekus prašo suaugusiojo pagalbos.	Domisi lankstiniais, karpiniais.
5 žingsnis	*Retsykais pats ieško sunkumų, kliūčių, aktyviai bando įveikti sutiktus sunkumus. *Ieško tinkamų sprendimų, tariausi su kitais, mokosi iš nepavykusių veiksmų, poelgių. *Nepasisekus samprotauja, ką galima daryti toliau, kitaip arba prašo suaugusiojo pagalbos.	Kuria bendravimo, bendradarbiavimo, žaidimų, žaislų dalijimosi taisykles. Organizuoja saugios gyvensenos valandėles. Klausosi kūrinių, įrašų, žiūri filmus apie poelgius, veiksmus, juos aiškina, analizuoja, mokosi iš jų. Domisi emocinėmis būsenomis, kurias įtakoja nesutarimai, neišspręstos problemos (pvz.: formuluoja atvirusius klausimus: „Kaip tu jauteisi, kai...?“ ir pan.).
Vertybinė nuostata	Nusiteikęs ieškoti išeikių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.	
Esminis gebėjimas	Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.	

KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA

Sąrytinė kalba		
Žingsniai	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	Vaiko veiksenos
		2-3 metai
2 žingsnis	Klausymas *Klausosi ir kalba, mimika, gestais reaguoja į suaugusiųjų ir vaikų kalbėjimą. *Supranta vaikų ir suaugusiųjų kalbą apie	Klausosi įvairia intonacija skaitomų trumpų pasakų, eilėraščių, pažintinės literatūros skaitomų kūrinių, įrašų. Išbando, gestais parodo susikaupimą, nusiteikimą

	artimiausios aplinkos objektus, reiškinius, santykius, nesudėtingus trumpus tekstukus: žaidinimus, eilėraštkus, pasakas, pasakojimus, su dienvotvarke susijusius paaiškinimus, prašymus, paprastus klausimus. Supranta ir greitai mokosi paprastų naujų žodžių. Išklauso ir supranta du vienas po kito išsakomus prašymus, kvietimus. Kalbėjimas *Noriai dalyvauja pokalbiuose. Mėgdžiojimu, žodelių pakartojimais, veiksmams, mimika ir pantomimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose. *Dviejų trijų žodžių sakiniams kalba apie tai, ką mato ir girdi, kas atsitiko, ko nori. *Suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius.	klausymuisi, supratimą (pvz.: purto, linksi galvą, ploja delnais, akimis ieško daikto ir pan.). Domisi ir žaidžia įvairius žaidimus (pvz.: žaidinimus, daiktų/žaislų slėpynes, trumpus klausiamuosius, kalbinius, garsų atkartojimo/kūrimo žaidimus, mėgdžiojimą judesiu, daiktų judėjimo būdus, žaislų mechaninių galimybių vaizdavimą, pateiktų iliustracijų mėgdžiojimą ir pan.). Kuria ir kalbina nesudėtingas pirštukines, popierines lėles, žaislus, organizuoja mini pasirodymas. Tyrinėja įvairias iliustracijas, komentuoja. Išbando kūno žaidimus (pvz.: pirštukų, liežuvelio, lūpų pūtimo ir pan.). Žaidžia kultūringą elgesį formuojančius žaidimus (pvz.: kvietimo, prašymo, pantomimos ir pan.). Išbando daiktų savybes ir galimybes. Domisi kūnu, priežiūra, sveikata, saugumu. Dalijasi patirtimi apie matytus filmus ir pan.. Formuluoja įvairius klausimus, atsakymus.
3 žingsnis	Klausymas *Klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinėlių, naujų žodžių. *Išklauso, supranta ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą sekančius prašymus, siūlymus, patarimus. Kalbėjimas *3–4 žodžių sakiniams kalba ir klausinėja apie save, savo norus, poreikius,	Dalyvauja skaitovų popietėse. Taiko žodžių derinimo taisykles. Išbando pasakojimo, sekimo, kūrinio užbaigimo procesą (pvz.: kuria pasakojimus apie save, savo žaislus, daiktus, užbaigia eilėraščius, pasakas, apibūna savo darbelį ir pan.). Kuria žodynus, žinytus.

	išgyvenimus. Pradeda mėgdžioti suaugusiųjų kalbėseną. Sako „ačiū“, „prašau“. *Kalba ir klausinėja apie tai, ką matė ir girdėjo, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, net jei jų dabar ir nemato. Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, kalba apie juos. Vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus. *Kalba kelių žodžių sakiniais, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį. *Kartu su suaugusiuoju deklamuoja eilėraštkus, užbaigia žinomas pasakas, eilėraščius.	
	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	4-5 metai
4 žingsnis	Klausymas *Klausosi aplinkinių pokalbių, sekamų, pasakojamų, skaitomų, deklamuojamų kūrinių literatūrine kalba, tarmiškai. *Pradedą išklaustyti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas. Stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. Kalbėjimas *Kalba pats sau, kalba kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia, kartais laikydamasis elementarių kalbinio etiketo normų. Kalba, pasakoja apie tai, ką jaučia ir jautė, veikia ir veikė. Žaidžia garsais ir	Domisi įvairaus žanro kūrinių (pvz.: tarmiškais, kitų kalbų ir pan.). Domisi garsų žaidimais (pvz.: trumpųjų ir ilgųjų balsių tarimo, garso nustatymo vieta žodyje, žodžių skiemenavimo ir pan.). Domisi maloninių-mažybinių žodžių kūryba, vaizdingais posakiais, kreipiniais, jų išskirtinumu. Domisi knygelėmis, iliustracijomis, paveikslėliais, TV filmais, laidomis, klausosi įrašų. Organizuoja skaitymo, iliustracijų pristatymus.

	žodžiais, kuria naujus žodžius. *Kalba, pasakoja apie tai, ką mato ir matė, girdi ir girdėjo, ką sužinojo, suprato, vartodamas elementarius terminus, girdėtus naujus žodžius. *Kalbėdamas vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius. Taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos žodžių garsų. Padedant atpažįsta žodyje kelis atskirus garsus. *Deklamuoja trumpus eilėraščius, atkartoja trumpas pasakas ar apsakymus, pridėdamas savo žodžių, pasakojimą palydėdamas gestais ir mimika.	Domisi maloninių-mažybinių žodžių kūryba, vaizdingais posakiais, kreipiniais. Domisi būdvardžių, veiksmažodžių, įvardžių,rieveiksmių, prielinksnių daryba, žodžių reikšme. Analizuoja lietuvių liaudies tautosaką, organizuoja vakarones, šventes. Klausosi įvairių kūrinių apie liaudies papročius, tradicijas, šventes kuria, interpretuoja, ieško kūrinio pradžios, pabaigos, veikėjų. Žaidžia socialinius, siužetinius žaidimus. Domisi kultūringu elgesiu, scenine kultūra, įvaizdžiu. Tyrinėja įvairius daiktus (pvz.: transporto priemonės, buitinius prietaisus, maistą, drabužius ir pan.), juos klasifikuoja, domisi skirtumais, panašumais, reikšme. Domisi gyvąja, negyvąja gamta. Išbando grafinius simbolius daiktų žymėjimui, ženklinimui. Tyrinėja kompiuterį ir kitas informacines technologijas, fiksuoja technologinis terminus, kuria naudojimosi jais taisykles, instrukcijas. Kuria, sudaro žaidimų, įvairių veiklų, žygių, tyrinėjimų, eksperimentų planus, aprašus.
5 žingsnis	Klausymas *Klausosi įvairaus turinio tekstų (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informacinių) apie aplinką, įvairius įvykius, reiškinius, klausosi gyvai, įrašų. *Supranta sudėtingesnio turinio tekstus. Supranta, kad į jį kreipiamasi ar kalbama ne gimtąja kalba. Kalbėjimas *Natūraliai kitiems kalba apie tai, ką žino, veikia, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja. Kalbėdamas žiūri į akis. *Kalba, pasakoja apie tai, kas buvo nutikę, įvykę, tai siedamas su žmonėmis, tautos	

	gyvenimu, gamtos reiškiniams. Vartoja įvairią techniką, transporto priemones bei prietaisus įvardijančius žodžius. Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus. Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, pakartodamas jo kalbos vieną kitą žodį. *Laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia laikydamasis perprastų kalbos taisyklių. Vartoja daugumą kalbos dalių (daiktavardžius, veiksmažodžius, būdvardžius,rieveksmius, prielinksnius ir kt.). Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose. *Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, kuria įvairias istorijas, eilėraštkus, inscenizuoja. Deklamuoja skaitomų pasakų eiliuotus intarpus.	Organizuoja kūrybines popietes, interviu, dialogus, juokų valandėles, susitikimus, pristatymus, pranešimus, pokalbių šou. Tyrinėja įvairaus turinio tekstus (pvz.: enciklopedijas, žurnalus, žodynus ir pan.), tyrinėja vardų žinynus, domisi vardų, vietovardžių reikšmėmis. Domisi pasakų žanru, fantazija, burtais, magija. Dalijasi įspūdžiais, patirtimi (pvz.: apie keliones, atostogas, žygius, šeimos tradicijas ir pan.). Organizuoja susitikimus su kitomis kalbomis kalbančiais žmonėmis. Domisi ir ieško perkeltinės prasmės žodžių, vaizdingų posakių, kuria paaiškinimų knygeles, žinynus. Kuria spektaklius, dalijasi vaidmenimis.
Vertybinė nuostata	Nusiteikęs išklausyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.	
Esminis gebėjimas	Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiaisiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreikšdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.	
Rašytinė kalba		
Žingsniai	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	Vaiko veiksenos

		2-3 metai
2 žingsnis	Skaitymas *Varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius, piršteliu juos rodo. Pradedą atpažinti jo mėgstamas knygeles, nori, kad jas jam paskaitytų. Kartais knygelę laiko taisyklingai. Reaguoja į skaitomą tekstą. Kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius. Rašymas *Įvairiomis rašymo priemonėmis spontaniškai brauko popieriaus lape.	Domisi įvairiomis knygomis, žurnalais, reklaminiiais spaudiniais, tyrinėja aplinkos simbolius. Kuria daiktų, žaislų vietų simbolius, erdvių pavadinimus. Atsako į trumpus klausimus. Deklamuoja, kuria pasakojimus pagal iliustracijas. Domisi ir dalyvauja laiškų, sveikinimų kūrime. Išbando įvairias rašymo priemones. Domisi rašymu - keverzone.
3 žingsnis	Skaitymas *Varto knygeles, dėmesį skirdamas ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui, prašydamas paskaityti. Geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina. Pradedą pažinti aplinkoje esančius simbolius. Rašymas *Įvairiomis rašymo priemonėmis kraiglioja vertikalias ir horizontalias linijas.	Išbando vertikalių, horizontalių linijų piešimą (pvz.: jomis puošia dailės darbus ir pan.). Domisi rašymu ant įvairių paviršių (pvz.: ant smėlio, vandens, įvairaus formato ir spalvų lapelių, kalkinio popieriaus ir pan.). Žaidžia su raidžių kaladėlėmis, spalvotomis magnetinėmis raidėmis, šviesos lentos priemonėmis, ieško savo vardo raidės ar simbolio. Kuria dėlionės pagal duotą pavyzdį.
	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	4-5 metai
4 žingsnis	Skaitymas *Domisi skaitymu. Vaizduoja, kad skaito knygą, kuri jam buvo skaityta. Skaito knygelių paveikslėlius,	Organizuoja skaitymo popietes. Klausosi įvairių įrašų, leidinių tekstų juos analizuoja, iliustruoja.

	įvardija įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus. Atkreipia dėmesį į raides, simbolius (grafinius vaizdus) aplinkoje, pradeda jais manipuliuoti įvairioje veikloje. Rašymas *Domisi ne tik įvairiomis rašymo priemonėmis, bet ir galimybe rašyti (planšetiniu kompiuteriu ir kt.) Keverzonėse ir piešiniuose pasirodo realių raidžių elementai ir raidės. Raidėmis ir simboliais (grafiniais vaizdais) pradeda manipuliuoti įvairioje veikloje.	Formuluoja įvairius klausimus, deklamuoja, kuria pasakojimus (pvz.: esamuojų, būtuojų, būsimojį laikų). Organizuoja išvykas (pvz.: į kitas grupes, biblioteką, į mokyklą ir pan.). Žaidžia kalbos lavinimo žaidimus (pvz.: Freppy priemonių, garsažodžių, žodžių reikšmių, priešingybių kūrimo ir pan.). Žaidžia įvairius socialinius žaidimus. Tyrinėja informacinius užrašus, kuria reklamas, organizuoja žaislų, daiktų reklaminius renginius, pardavimus, kuria nukreipiamuosius ženklus, juos „apgyvendina“ grupės erdvėse.
5 žingsnis	Skaitymas *Domisi abėcėlės raidėmis. Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Supranta, kad kai kurios raidės turi savo pavadinimą ir specifinę grafinę raišką. Supranta aplinkoje matomų kai kurių spausdintų žodžių prasmę. *Sugalvoja pavadinimus paveikslėliams, knygelėms. Įvardija specifinius skaitomo teksto veikėjų bruožus. Rašymas *Domisi ir supranta skirtingų spaudinių funkcijas (kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir pan.). *Kopijuoja raides, paprastus žodžius. „ilustruoja“ pasakas, pasakojimus, istorijas,	Išbando kalbėjimą vaidmenimis, intonuojant. Įsimena tekstus atmintinai. Kuria išgalvotas istorijas, diskutuoja, komentuoja. Domisi rankų darbo knygelių, grafinių simbolių, katalogų kūrimu. Įvairiomis priemonėmis kopijuoja raides, užrašus (pvz.: kuria raidžių, žodžių, iliustracijų, kortelių bankus ir pan.). Žaidžia žodžių kūrimo žaidimus (pvz.: pagal pirmąją raidę, pagal trūkstantą raidę, pagal žodžio ir pan.). Ruošia instrukcijas, pranešimus (pvz.: apie šeimą, laisvalaikį, įvairias vietas, saugų elgesį, pramogas, orus, valgiaraščius ir pan.).

	filmukus, iliustracijose parašydamas nukopijuotas raides, žodžius. Kuria ir gamina rankų darbo knygeles su elementariais nukopijuotais sakiniais, žodžiais, raidėmis. Braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus. Bando rašyti raides, pradėdamas savo vardo raides. (Planšetiniame kompiuteryje rašo savo vardą, trumpus žodelius.)	Išbando rašymą skaitmeninėmis priemonėmis (pvz.: kompiuteriu, telefonu ir pan.). Atlieka smulkiosios motorikos lavinimo pratimus (pvz.: spalvina, kerpa, lipdo, lanksto, kuria mozaikas, dėlionės, užduotėles popieriaus lape ir pan.). Išbando įvairius raidžių rašymo, jungimo elementus. Domisi raidžių šriftais, dydžiais, didžiosiomis ir mažosiomis, spausdintinėmis ir rašytinėmis raidėmis (pvz.: tyrinėja įvairių leidinių tekstų žodžius, kuria raides iš gamtinės medžiagos, juostelių, virvelių, siūlų, mozaikų, kamuoliukų ir pan.). Organizuoja leidinių „gydymo“ dienas.
Vertybinė nuostata	Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.	
Esminis gebėjimas	Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.	

PAŽINIMO KOMPETENCIJA

Aplinkos pažinimas		
Žingsniai	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	Vaiko veiksenos
		2-3 metai

2 žingsnis	*Stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi joje. *Pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus, jų atvaizdus. *Žino kai kurių daiktų paskirtį ir jais naudojami (šukos, šaukštas, nosinaitė).	Tyrinėja grupės patalpas. Tyrinėja grupės baldus, jų paskirtį, žaidžia įvairius žaidimus (pvz.: „Kas čia?“, „Kieno“ „Surask“, „Kur slepiasi?“ ir pan.). Tyrinėja save, išskiria kūno, veido dalis, lytį. Domisi asmeniniais daiktais, jų spalvomis, paskirtimi, žaislų simboliais.
3 žingsnis	*Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domisi jais. Skiria atskirus gamtos reiškinius. Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje. Pasako savo ir savo šeimos narių vardus. Dalyvauja prižiūrint augalus ar gyvūnus.	Išbando įvairius vėrimo, rišimo, užsegimo būdus (pvz.: atlieka užduotis, pasiūlymus: užsek, atsek, užrišk, suvyniok ir pan.). Išbando regėjimo, lietimo, uoslės, klausos, skonio pojūčius. Domisi kieme augančiais medžiais, gėlėmis, keliu važiuojančiomis transporto priemonėmis (pvz.: stebi, aptaria, skaičiuoja, apibūdina spalvą, dydį, ieško pagrindinių dalių ir pan.). Domisi iliustracijų kortelėmis, loto (pvz.: augalais, gyvūnais, buities, valgymo įrankiais, tapatina su tikrais daiktais, klasifikuoja pagal įvairius požymius, (spalvą, kiekį, dydį) išbando improvizaciniuose žaidimuose ir pan.). Stebi, improvizuoja gamtos reiškinius, garsus (pvz.: vaizduoja saulę, lietų, debesų judėjimą, vėją, eksperimentuoja su vandeniu, plunksnomis ir pan.). Tyrinėja šeimos nuotraukas, draugų albumus, kuria pasakojimus apie šeimą, žaidžia šeimos žaidimus, mėgdžioja šeimos narius.

		Domisi grupės augalais (pvz.: sodina, prižiūri, puošia kibirėlius, vazonėlius, laistytuvus, eksperimentuoja ir pan.). Domisi filmais apie naminius gyvūnėlius, tyrinėja nuotraukas, kuria katalogus, mėgdžioja jų garsus, žaidžia žaidimus (pvz. „Tu - kačiukas“, „Mes - šuniukai“ ir pan.).
	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	4-5 metai
4 žingsnis	*Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus (namai, automobiliai, keliai, parduotuvės ir pan.). *Pasako miesto, gatvės, kurioje gyvena, pavadinimus, savo vardą ir pavardę. *Pastebi pasikeitimus savo aplinkoje. *Pastebi ir nusako aiškiausiai pastebimus gyvūnų ir augalų požymius. *Atpažįsta gamtoje ar paveiksluose dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, gėles, daržoves, grybus, pasako jų pavadinimus. *Pasako metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius, skiria daugiau gamtos reiškinių (rūkas, pūga, šlapdriba).	Kaupia informaciją apie Grigiškes, Vilnių, Trakus. Tyrinėja valstybės simbolius. Išbando gyvenamosios vietovės žemėlapių, projektų kūrimą. Organizuoja išvykas, susitikimus su žymiais žmonėmis. Ruošiasi tradiciniams renginiams, kalendorinėms šventėms, domisi valstybės simboliais. Išbando statinių kūrimą patalpų, gatvių, kelių planavimą, gatvių pavadinimų ir kitų simbolinių ženklų taikymą. Stebi daiktų, objektų judėjimo būdus, galimybes. Domisi kūno priežiūra, sveikata, aplinkos švara ir tvarka.
5 žingsnis	*Pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas. *Moka papasakoti apie savo gimtąjį miestą ar gyvenvietę. Pasako savo gatvės pavadinimą. Įvardija kelis	Tyrinėja enciklopedijas, knygas, žinytus, žiūri TV laidas apie Lietuvos gyvūnus, augalus (pvz.: juos grupuoja, klasifikuoja, lygina, apibendrina, išskiria jų svarbą ir naudą žmogui, gamtai, kuria plakatus, knygeles, organizuoja išvykas, tyrinėjimus ir pan.).

	žinomus gimtojo miesto objektus. Gali savarankiškai nueiti į darželio salę, biblioteką, valgyklą ar, pvz., dailės studiją. *Atranda buities prietaisų, skaitmeninių technologijų panaudojimo galimybes, noriai mokosi jais naudotis. *Atpažįsta ir įvardija ne tik naminius, bet ir kai kuriuos laukinius gyvūnus. *Samprotauja apie naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimo skirtumus. *Skiria daržoves, vaisius, uogas, nusako, kaip juos naudoti maistui. *Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškimais, kurių negali pamatyti (pvz., ugnikalnių išsiveržimas, žemės drebėjimas, smėlio audra).	Organizuoja ekologines akcijas, konkursus, antrinių žaliavų dailės darbų parodas ir pan. Išbando kalendorių kūrimą (pvz.: kuria grupės draugų gimtadienių, kalendorinių švenčių, įstaigai, grupei svarbių datų, orų stebėjimo kalendorius ir pan.). Tyrinėja šeimos albumus, organizuoja šeimos, profesijų dienas, kuria, iliustruoja šeimos medžius, žemėlapius. Organizuoja sveikuolių, degustavimo dienas. Atlieka gamtinės ir socialinės aplinkos stebėjimus (pvz.: organizuoja išvykas prie upės, prie eglės, į bažnyčią, į kapines, į paštą ir pan.). Stebi, tyrinėja pasikeitimus gamtoje, ruošia orų pranešimus, aptaria žmonių saugumą buityje, gamtoje, domisi gamtos stichijomis, rengia dangaus kūnų projektus, susitikimus su keliautojais. Domisi senovės darbais, organizuoja senovinių buities daiktų, rakandų parodas. Domisi daiktų atsiradimu, pagaminimo seka (pvz.: tampa kūrėjais, gamintojais, bandytojais ir pan.). Išbando sėklų daiginimą, daigų auginimą ir priežiūrą.
Vertybinė nuostata	Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.	

Esminis gebėjimas		Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.
Skaičiavimas ir matavimas		
Žingsniai	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	Vaiko veiksenos
		2-3 metai
2 žingsnis	Skaičiavimas *Supranta, ką reiškia vienas, dar vienas, du, daug (parodo pirštukais, kiek turi metukų). Matavimas *Žaisdamas stengiasi rasti reikiamos formos, dydžio ar spalvos daiktą. Nuotraukoje, piešinyje atpažįsta anksčiau matytą daiktą. Supranta vis daugiau žodžių, kuriais nusakoma daikto forma, dydis, spalva, judėjimas erdvėje: paimti didelį, nueiti iki, pažiūrėti į viršų ir pan.).	Stato statinius pagal įvairius požymius (pvz.: eilės tvarka, pagal spalvą, formą, kiekį ir pan.). Organizuoja daiktų, jų dydžių dienas, parodas (pvz.: mažų, didelių, daiktų, juos lygina, apibūdina spalvą, dydį, tyrinėja visumą, organizuoja rikiuotes, eiles ir pan.). Domisi nuotraukomis, paveikslėliais, stambiomis dėlionėmis, loto. Išbando daiktų skaičiavimą rodant pirštais. Ieško daiktų, panašių geometrinių formų pagal paveikslėlius, duotus pavyzdžius.
3 žingsnis	Skaičiavimas *Skiria žodžius: mažai (vienas, du) ir daug. Paprašytas duoda kitiems po vieną žaislą, daiktą. *Geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę. Matavimas *Tapatina daiktus pagal formą, dydį. Suranda tokios pat spalvos (raudonos, mėlynos, geltonos, žalios) daiktus.	Organizuoja „daiktų ieškojimų - atradimų“ dienas. Atlieka įvairius suaugusiųjų prašymus, pasiūlymus grupės erdvėje, lauke, naudojant sąvokas „viršus, apačia”. Išbando įvairių statinių konstravimą (pvz.: vienspalvių, įvairių spalvų statinių, skirtingo detalių kiekio, dydžio, formos, apimties, juose apibūdina, lygina, skaičiuoja ir pan.).

	*Supranta, kad bokštas, kurio viršuje bus didesnės, o apačioje mažesnės kaladėlės, nebus tvirtas. *Supranta ir pradeda vartoti daiktams lyginti skirtus žodžius: didelis – mažas, ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, storas – plonas, toks pat – ne toks, kitoks, vienodi – skirtingi ir pan.	
	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	4-5 metai
4 žingsnis	Skaičiavimas *Pradeda skaičiuoti daiktus, palygina dvi daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėje. Padalina daiktus į grupes po lygiai (po du, po tris). Supranta, kad prie daiktų pridėdant po vieną jų skaičius grupėje didėja, o paimant po vieną – mažėja. *Pradeda vartoti kelintinius skaitvardžius (pirmas, antras...). Matavimas *Atpažįsta ir atrenka apskritos (skritulio), keturkampės (keturkampio), kvadratinės (kvadrato) formos daiktus, vienodo dydžio ar spalvos daiktus. Statydamas, konstruodamas, komponuodamas, grupuodamas pradeda atsižvelgti į daikto formą, dydį, spalvą.	Žaidžia su daiktais, žaislais, gamtine medžiaga (pvz.: ją rūšiuoja, skaičiuoja, lygina, apibendrina, kuria įvairias didėjimo, mažėjimo, sekas ir pan.). Išbando įvairius matematinius sprendimus (pvz.: dalija daiktus į dalis, didina, mažina daiktų skaičių grupėje ir pan.). Išbando skaičiuočių, išsiskaičiavimų kūrimą. Ieško aplinkoje įvairių geometrinių formų daiktų, kuria įvairius esamus ir ateities statinius (pvz.: lanksto, konstruoja, kerpa, dėlioja mozaikas iš geometrinių formų figūrų, derina spalvą, komponuoja įvairius daiktus pvz., mašiną, namą ir pan.). „Modeliuoja“ kelius, gatves, aikšteles, miestus, kuria rodykles, kryptis. Organizuoja įvairių erdvių patalpų dydžių matavimus, kuria grafinius matavimo žemėlapius,

	*Labai skirtingus ir vienodus daiktus palygina pagal ilgį, storį, aukštį, masę ir pan. Dydžių skirtumams apibūdinti pradeda vartoti žodžius: didesnis – mažesnis, ilgesnis – trumpesnis, storesnis – plonesnis, aukštesnis – žemesnis ir pan. Už save didesnius daiktus vadina dideliais, o mažesnius – mažais. *Pradeda skirti dešinę ir kairę savo kūno pusę, kūno priekį, nugarą. Nurodydamas kryptį (savo kūno atžvilgiu) naudoja žodžius: pirmyn – atgal, kairėn – dešinėn, aukštyn – žemyn. *Paros dalis sieja su savo gyvenimo ritmu. Žino metų laikus ir būdingus jiems požymius.	Žaidžia žaidimus, atlieka įvairias užduotis, skirtas orientacijai erdvėje, daiktų paviršiuje. Domisi žmonių veiksmais, darbais įvairiu paros metu. Domisi dangaus kūnais, jų įtaka paros laikui (pvz.: tyrinėja Saulės sistemą, įvairius laiko matavimo mechanizmus, kuria laikrodžių modelius, katalogus ir pan.). Ieško metų laikų skirtumų, panašumų, kuria metų laikų ratą, analizuoja žmonių darbus, aprangą, pramogas įvairiu metų laiku. Dėlioja įvairias daiktų, žaislų grupes, jas skaičiuoja. Išbando lygybių, nelygybių, pasikartojančių sekų kūrimą. Domisi daiktų skaičiavimu, grupavimu, komponavimu pagal pateiktą skaičių, požymį ar pavyzdį. Kuria dailės darbus (pvz.: lipdo, veria karoliukus, kuria aplikacijas, komponuoja ornamentus, puošia aplinką ir pan.). Organizuoja garsų, judesių skaičiavimo popietes. Žaidžia įvairius matematinius žaidimus (pvz.: su skaičių kaladėlėmis, magnetinėmis skaičių kortelėmis, gamtine medžiaga, rankų pirštais ir pan.). Organizuoja daiktų lytėjimo, priešingybių žaidimus. Išbando ūgio matavimus, lyginimus, kuria ūgio matuoklius.
5 žingsnis	Skaičiavimas *Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo daiktų formos, dydžio ir kitų savybių bei jų padėties erdvėje. Skaičiuoja bent iki 5. Dėliodamas kelis daiktus, sugeba atsakyti į klausimus: Kiek iš viso? Kiek daugiau? Kiek mažiau? *Pastebi, kaip sudaryta daiktų (elementų) seka, geba pratęsti ją 1–2 daiktais (elementais). Pratęsdamas pasikartojančių daiktų ar elementų seką, nebūtinai laikosi tos pačios jos sudarymo logikos (pvz., iš pradžių gali imti daiktus ar elementus pagal vieną požymį, vėliau – pagal kitą).	

	Skiria kelintinius skaitvardžius. Matavimas *Skiria trikampę, stačiakampę formas. Randa mažai besiskiriančius daiktus. *Kalbėdamas apie spalvą, vartoja žodžius „vienos spalvos“, „dvispalvis“. Grupuoja, komponuoja daiktus, atsižvelgdamas į jų spalvą, formą arba dydį. *Palygindamas daiktų dydžius, naudojasi sąlyginiu matu (trečiu daiktu). Kalbėdamas apie atstumą, daiktų ilgį, plotį, aukštį, storį, masę, vartoja žodžius: ilgesnis – trumpesnis, siauresnis – platesnis, aukštesnis – žemesnis, lengvesnis – sunkesnis. *Supranta, ką reiškia sudėlioti nuo mažiausio iki didžiausio, ir atvirkščiai. *Supranta, kad knygos skaitomos iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią. Juda nurodyta kryptimi. Skiria ir žodžiais išreiškia erdvinius daikto santykius su savimi: priešais mane, už manęs, šalia manęs, mano kairėje ir pan. *Pradedą suvokti praeitį, dabartį, ateitį. Skiria sąvokas šiandien, vakar, rytoj.	Ieško būdų atstumui išmatuoti (pvz.: matuoja kūno dalimis, kuria keliavimo, maršrutų planus, žemėlapius, žymi kryptis, dalijasi įspūdžiais apie keliones, atostogas, organizuoja nuotraukų parodas-pristatymus ir pan.). Domisi bandymais, eksperimentais (pvz.: su biriomis, skystomis, stambiomis, smulkiomis medžiagomis, įvairiomis talpomis ir pan.). Domisi įvairiomis svarstyklėmis, kuria skirtumo didumą pabrėžiančius žodžius. Ieško įvairių savaitės dienų panaudojimo būdų (pvz.: kuria savaitės laikraščius, savaitės dienų sekas ir pan.). Žaidžia sportinius žaidimus vartojant erdvinių daiktų santykių su savimi sąvokas, kartojant garsų-judesių elementus. Žaidžia žaidimus nusakančius daiktų vietą ir padėtį kitų daiktų ar vienas kito atžvilgiu. Kuria pasakojimus, iliustracijas apie praeitį, dabartį, ateitį.
Vertybinė nuostata	Nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas.	

Esminis gebėjimas		Geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, naudoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradedą suvokti laiko tėkmę ir trukmę.	
Iniciatyvumas ir atkaklumas			
Žingsniai	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	Vaiko veiksenos	
		2-3 metai	
2 žingsnis	*Pats pasirenka daiktus, su jais žaidžia, daug kartų atkakliai bando atlikti naują veiksmą, kartoja tai, kas pavyko. Judesį, veiksmą ar garsą gali pakartoti tuoj pat, po kelių valandų, dienų, todėl savarankiškai modeliuoja kelis judesius ar veiksmus į vieną seką. Trumpam atitraukus dėmesį vėl sugrįžta prie ankstesnės veiklos. *Pats noriai mokosi iš tų, su kuriais jaučiasi saugus. *Veiksmais ir atskirais žodžiais reiškia norus, veda suaugusįjį prie dominančių daiktų. Protestuoja, reiškia nepasitenkinimą, negalėdamas įveikti kliūties.	Dalyvauja žaidimuose. Žaidžia su mėgstamais žaislais. Domisi statybiniais konstrukciniais žaidimais. Išbando žaidimus lavinančius smulkiąją motoriką, reikalaujančius dėmesio, atkaklumo (pvz.: deda, kiša žaislus į įvairaus dydžio dėžučių, paviršių ertmes, žaidžia su didelėmis sagomis, raišteliais, šviesos lentos spalvotais apskritimais, stambiomis dėlionėmis, spalvotomis kaladėlėmis, lipdymo mase, kinetiniu smėliu ir pan.). Išbando, tyrinėja judančius, muzikinius, mechaninius žaislais. Dalyvauja žaislų, asmeninių daiktų, drabužių tvarkyme ir pan.	
3 žingsnis	*Nuolat energingai žaidžia, ką nors veikia, laisvai juda erdvėje, pats keičia veiklą, pasirenka vieną iš kelių daiktų,	Dalyvauja žaidimuose lavinančiuose pagrindinius judesius (pvz.: mėgdžioja gyvūnų ėjimą, bėgimą, laipiojimą, renka, į taikinius mėto gamtinę medžiagą, kamuolius ir pan.).	

	sugalvoja būdus, kaip pasiekti neprieinamą norimą daiktą. *Mėgsta išbandyti suaugusiojo pasiūlytus naujus žaislus, žaidimus, neįprastą veiklą. *Ekspresyviai reiškia savo norus, sako „ne“.	Organizuoja naujų žaislų pristatymus. Išbando naujas veiklas (pvz.: su vandeniu, su smėliu, su gamtine medžiaga, lipdymo mase ir pan.).
	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	4-5metai
4 žingsnis	*Dažniausiai pats pasirenka ir kurį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. *Kviečiant, sudominant įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei. *Susidūręs su kliūtimi arba nesėkme, bando ką nors daryti kitaip arba laukia suaugusiojo pagalbos. Siekia savarankiškumo, bet vis dar laukia suaugusiųjų paskatinimo, padrąsinimo.	Žaidžia ilgiau trunkančius siužetinius žaidimus (pvz.: „Kirpykla“, „Šeima“, „Namai“ ir pan.), pačių sugalvotas veiklas. Atlieka bandymus, eksperimentus, veiksmus su įvairiomis techninėmis priemonėmis (pvz.: plaktuku, atsuktuvu, veržle, dangteliu, kamšteliu ir pan.), su dailės priemonėmis, ieško naujų meninės raiškos būdų (pvz.: spalvų, linijų, muzikinių garsų ir instrumentų, ir pan.). Išbando sudėtingesnius konstruktorius, modeliuoja pagal pateiktus pavyzdžius ir pagal savo sumanymus.
5 žingsnis	*Pats pasirenka ir ilgesnį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. *Lengviau pereina nuo paties pasirinktos prie suaugusiojo jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei pasiūlytos veiklos. Suaugusiojo pasiūlytą veiklą atlieka susitelkęs, išradingai, savaip, savarankiškai. *Ilgesnį laiką pats bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusįjį.	Organizuoja kūrybinių darbų parodas, pristatymus, atvirų durų dienas. Kuria įvairius paaiškinamuosius, pagalbos ženklus, simbolius, instrukcijas.
Vertybinė nuostata		Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.

Esminis gebėjimas		Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam išitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusiųjų pagalbą, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.
Tyrinėjimas		
Žingsniai	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	Vaiko veiksenos
		2-3 metai
2 žingsnis	*Stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti. *Mėgsta žaisti slėpynių. Patikusį veiksmą prašo pakartoti daug kartų.	Žaidžia su daiktais, žaislais ant įvairių erdvių paviršių (pav.: ant kilimo, ant grindų, ant paaukštinių, ant žolės ir pan.), įvairioje aplinkoje (pvz.: patalpoje, lauke ir pan.). Klausosi gamtos, muzikinių, mechaninių garsų, kuria jų pamėgdžiojimus, atkartojimus (panaudoja aplinkos daiktus, savo kūną ir kt.).
3 žingsnis	*Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta.	Konstruoja, modeliuoja, eksperimentuoja, tyrinėja aplinką, daiktus, aptaria jų savybes. Žaidžia daiktų slėpynių (pvz.: „Atspėk, kas dėžutėje barška?“, „Kas pasislėpė maišelyje?“ ir pan.). Stebi gamtos reiškinius, imituoja judesiu. Renka, rūšiuoja, tyrinėja daiktus (pvz.: valgomus-nevalgomus, kietus-minkštus, švelnius-aštrius, spalvotus-nespalvotus, mažus-didelius daiktus, gamtinę medžiagą, juos dėlioja, dalina, grupuoja po lygiai, per pusę ir pan.). Tyrinėja savo kūno dalis ir jų galimybes (pvz.: kuria delnų, pėdų garsus, atspaudus, klausosi kūrinių apie kūno dalis, atlieka kūno dalių lavinimo pratimus, mankšteles ir pan.).

	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	4-5metai
4 žingsnis	*Pats pasirenka žaidimui ar kitai veiklai reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškina, kodėl pasirinko. *Žaisdamas tyrinėja, išbando daiktus bei medžiagas (pvz., plaukia ar skęsta, rieda ar sukasi ratu, tinka daiktai vienas prie kito, ar ne ir pan.).	Organizuoja kūrybinius žaidimus. Atlieka bandymus, eksperimentus (pvz.: su mechaniniais žaislais (išardo, tyrinėja jų vidų), su gamtine medžiaga (smėliu, vandeniui, ledu, moliu), magnetais, plunksnomis, balionais ir pan.)) ir juos paaiškina.
5 žingsnis	*Geba suvokti ryšį tarp to, kaip daiktas padarytas ir jo paskirties (pvz., ratai yra apvalūs, nes mašinos paskirtis yra judėti). *Domisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai, ir jų savybėmis. Suvokia medžiagos, iš kurios padarytas daiktas, pasirinkimo tikslingumą (pvz., kodėl mašinos korpusas iš metalo, o padangos iš gumos). *Paaiškina, kad su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai, stengiasi taip daryti. *Išskiria akivaizdžius daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų bruožus, savybes, kalbėdami apie tai kartais susieja skirtingus pastebėjimus.	Išbando įvairių knygelių, katalogų, skrajučių kūrimą (pvz.: „Kas plaukia?“, „Kas skrenda?“, „Kas skęsta?“, „Kas kam tinka?“, „Pavojingi daiktai“ ir pan.). Tyrinėja įvairias medžiagas (regos, uoslės, lietimo, skonio pojūčiais), aptaria jų kilmę, panaudojimo galimybes, jas rūšiuoja, klasifikuoja, išskiria pavojus. Organizuoja profesijų dienas, samprotauja apie svarbias asmenines savybes. Stebi ir komentuoja gamtos reiškinius, aplinkos pokyčius metų laikais (pvz.: kuria augalų augimo diagramas, lenteles, stebėjimo kalendorius, žmogaus augimo žemėlapius ir pan.). Išbando tyrinėjimo priemones (pvz.: mikroskopą, lupą, pincetą, fotoaparata ir pan.), organizuoja stebėjimų, nuotraukų, plakatų pristatymus. Tyrinėja geografinius žemėlapius ir kuria juos pats.

		Išbando įvairius informacijos paieškos šaltinius (pvz.: enciklopedijas, žinynus, internetą, šeimos pagalbą ir pan.). Dalyvauja diskusijose apie žmogaus, gyvybės, žemės atsiradimą, kuria hipotezes. Dalyvauja „ekologinėse“ dienose ir pan.
Vertybinė nuostata		Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja
Esminis gebėjimas		Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.
Mokėjimas mokytis		
Žingsniai	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	Vaiko veiksenos
		2-3 metai
2 žingsnis	*Nori naujų išspūdžių, todėl aktyviai domisi aplinkos daiktais, juda, norėdamas paimti, pasiekti, išbandyti žaislus ar daiktus. Stebi ir mėgdžioja, klausia. *Patraukia, pastumia, paridena, įdeda daiktus ir stebi, kas vyksta, bando pakartoti pavykusį veiksmą. Stebi, mėgdžioja, klausia.	Žaidžia žaislų, daiktų, gyvūnų mėgdžiojimo žaidimus. Ieško įvairių aplinkos daiktų tyrinėjimo būdų (pvz.: liečia, laižo, daužo, spaudžia, formuoja formelėmis ir pan.). Dalyvauja daiktų judėjimo dienose (pvz.: išbando mechaninius, muzikinius žaislus ir pan.).
3 žingsnis	*Veikia spontaniškai ir tikėdamasis tam tikro rezultato. *Klausia, kaip kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando.	Organizuoja švaros, tvarkos popietes (pvz.: tvarko žaislus, knygeles, maudo, šukuoja lėles ir pan.).

	Modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus. *Džiaugiasi tuo, ko išmoko.	Išbando naujas dailės technikas (pvz.: lipdymą, stampavimą ir pan.). Analizuoja TV laidas, filmukus, vaidina, mėgdžioja, improvizuoja personažus.
	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	4-5 metai
4 žingsnis	*Pasako, parodo, ką nori išmokti. *Mėgsta kūrybiškai žaisti, veikti, siūlo žaidimų ir veiklos idėjas, imasi iniciatyvos joms įgyvendinti, pastebi ir komentuoja padarinius. *Pasako, ką veikė ir ką išmoko.	Žaidžia siužetinius žaidimus, juos plėtoja, vertina. Domisi suaugusiųjų darbais (pvz.: žaidžia socialinius žaidimus, mėgdžioja suaugusiųjų veiklą, organizuoja talkas, švaros dienas ir pan.).
5 žingsnis	*Norėdamas ką nors išmokti, pasako, ko nežino ar dėl ko abejoja. *Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas, klauso, ką sako kiti, pasitikslina. *Aptaria padarytus darbus, planuoja, ką darys toliau, spėlioja, kas atsitiks, jeigu...	Eksperimentuoja statybinėmis medžiagomis, konstruktoriais (pvz.: kuria brėžinius, dėliones, sudaro veiksmų, darbų planus, maketuoja grupės, lauko aikštelių erdves ir pan.). Išbando sudėtingesnius tapymo, muzikavimo, judėjimo būdus, formas. Analizuoja kūrinius, organizuoja pokalbius, diskusijas apie saugumą, ateitį. Domisi įvairių profesijų žmonėmis. Rengia išvykas (pvz.: prie upės, mokyklą, į vaistinę ir pan.). Domisi tinkamais amžiui stalo ir kompiuteriniais žaidimais, kuria taisykles, susitarimus.

		Tyrinėja knygas, žinynus, enciklopedijas, klausosi skaitomų kūrinių, CD įrašų. Organizuoja viktorinas, „proto mūšius”. Kuria savęs, savo veiklos įsivertinimo priemones, simbolius.
Vertybinė nuostata	Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko.	
Esminis gebėjimas	Mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, spręsdamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą	

SVEIKATOS KOMPETENCIJA

Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai		
Žingsniai	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	Vaiko veiksenos
		2-3 metai
2 žingsnis	*Valgo ir geria padedamas arba savarankiškai. *Kartais parodo mimiką, ženklais arba pasako, kada nori tuštintis ir šlapintis. Suaugusiojo rengiamas vaikas „jam padeda“. Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas, išpučia nosį. Paprašytas padeda žaislą į nurodytą vietą.	Žaidžia žaidimus, išbando veiksmus imituojančius valgymo procesą. Domisi higienos priemonėmis. Tyrinėja grupės patalpų simbolius, asmeninių daiktų, erdvių vietas. Klausosi kūrinių apie dienos ritmą, švarą, tvarką. Imituoja, mėgdžioja kasdienio gyvenimo veiksmus mimika, judesiais.
3 žingsnis	*Savarankiškai valgo ir geria. Pradeda naudoti stalo įrankius. Pasako, ko nori ir ko nenori valgyti.	Išbando budėjimą grupėje (pvz.: dalina seilinukus, dengia ir valo stalus ir pan.). Žaidžia nesudėtingus socialinius žaidimus.

	*Pats eina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarko. Suaugusiojo padedamas nusirengia ir apsirengia, bando praustis, nusišluostyti veidą, rankas. Padeda į vietą vieną kitą daiktą.	Domisi kortelėmis, knygelėmis, stalo žaidimais (pvz.: apie higienos priemones, indus ir pan.). Išbando valgymo įrankius (šaukštą, šaukštelį, šakutę). Analizuoja filmus. Kuria simbolius, vertina savo emocijas.
	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	4-5 metai
4 žingsnis	*Valgo gana tvarkingai. Primenamas po valgio skalauja burną. Pasako, kodėl reikia plauti vaisius, uogas, daržoves. Padeda suaugusiajam serviruoti ir po valgio sutvarkyti stalą. *Dažniausiai savarankiškai naudojami tualetu ir susitvarko juo pasinaudojęs. Šiek tiek padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Šiek tiek padedamas plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Priminus čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį. Gali sutvarkyti dalį žaislų, su kuriais žaidė. *Pasako, kad negalima imti degtukų, vaistų, aštrių ir kitų pavojingų daiktų.	Dalyvauja sveikatos valandėlėse, popietėse, projektuose. Domisi dantų, burnos priežiūra, priemonėmis. Domisi žmogaus kūno sandara, funkcijomis, švara. Domisi valgymo kultūra, maitinimosi ritmu. Kuria įvairias taisykles, aptaria sveikatai ir gyvybei pavojingas situacijas (pvz.: apie rankų plovimą, vaisių ir daržovių paruošimą maistui, apie nežinomus maisto produktus, apie pavojingus daiktus ir pan.). Atlieka saugią ir sveiką gyvenseną atliepiančias užduotėles, pratimus. Organizuoja maisto gaminimo popietes (pvz.: gamina salotas, kokteilius, sumuštinis, formuoja kepinis, lanksto servetėles ir pan.).
5 žingsnis	*Valgo tvarkingai, dažniausiai taisyklingai naudojami stalo įrankiais. Domisi, koks maistas sveikas ir visavertis. Serviruoja ir tvarko stalą, vadovaujamas suaugusiojo.	Išbando receptų kūrimo būdus.

	*Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Priminus plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Priminus tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. *Žaisdamas, ką nors veikdamas stengiasi saugoti save ir kitus. *Priminus stengiasi sėdėti, stovėti, vaikščioti taisyklingai.	Domisi pagalbos teikimo įstaigomis (pvz.: kuria skubios pagalbos būdų simbolius, ženklus, žaidžia socialinius, vaidmeninius žaidimus, organizuoja judėjimo, saugaus eismo dienas, pramogas, konkursus ir pan.). Išbando drabužių rengimosi, rišimo, segimo, pynimo elementus, domisi apranga, mada, avalyne.
Vertybinė nuostata		Noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.
Esminis gebėjimas		Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudoja tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.
Fizinis aktyvumas		
Žingsniai	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	Vaiko veiksenos
		2-3 metai
2 žingsnis	*Savarankiškai atsistoja, stovi, atsitupia, pasilenkia, eina į priekį, šoną ir atgal, eina stumdamas ar tempdamas daiktą, bėga tiesiomis kojomis, atsisėdęs ant riedančio žaislo stumiasi kojomis, pralenda per kliūtis keturpėsčia, padedamas lipa laiptais aukštyn pristatomuoju žingsniu, spiria kamuolį išlaikydamas pusiausvyrą. *Pasuka riešą, apverčia plaštaką delnu žemyn, pasuka delnu aukštyn, mosteli plaštaka, paima	Tyrinėja ir išbando įvairias kliūtis (pvz.: lipimą laiptais, šliaužimą po stalu, kėde ir pan.). Žaidžia kvietimo, naujų žaislų išbandymų žaidimus (pvz.: liečia, gniaužo, purto ir pan.). Dalyvauja improvizuotose rytinėse mankštose, kūno kultūros veiklose (pvz.: mėgdžioja, imituoja gyvūnų judesius, elgseną ir pan.). Atlieka judrius, kūno dalis bei orientaciją lavinančius judesius (pvz.: eina, bėga, neša, siekia, meta, stumia, stovi, sustingsta ir pan.).

	daiktą iš viršaus apimdamas jį pirštais, išmeta daiktus iš rankos atleisdamas pirštus, ploja rankomis. Rideną, meta, gauda kamuolį.	Išbando sportinį inventorių (pvz.: įvairius kamuolius, lankus, orientyrus, grindų kopėtėles ir pan.).
3 žingsnis	*Pastovi ant vienos kojos (3–4 sekundes). Tiksliai skirtingu ritmu eina ten, kur nori, vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25–30 cm) linija. Bėga keisdamas kryptį, greitį. Lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu laikydamasis suaugusiojo rankos ar turėklų. Atsisirdamas abiem kojomis pašoka nuo žemės, nušoka nuo laiptelio, persoka liniją, spiria kamuolį. *Geriau derina akies-rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius, tiksliau konstruoja, veria ant virvutės sagas, rideną, mēto, gauda kamuolį, įkerpa popieriaus kraštą.	Domisi nesudėtingomis vėrimo, kirpimo, lankstymo užduotimis.
	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	4-5 metai
4 žingsnis	*Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, stovėdamas ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis. Eina ant pirštų galų, eina siaura (5 cm) linija, gimnastikos suoleliu, lipa laiptais aukštyrą ir žemyn nesilaikydamas už turėklų, šokinėja abiem ir ant vienos kojos, nušoka nuo paaugstinimo. Mina ir vairuoja triratuką.	Išbanda įvairias kūno padėtis, vikrumą, ištvermę, rankų, kojų judėjimo galimybes. Atlieka smulkiosios motorikos lavinimo elementus (pvz.: lipdo, glamžo, veria, suka, stato, kerpa, rašo ir pan.). Išbanda įvairias aukščio įveikas, atranda kliūčių įveikimo būdus (pvz.: šokinėja per suoliukus, rąstus, smėlio kauburėlius, virvutes, lazdeles, įsivaizduojamas kliūtis ir pan.).

	*Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų, tiksliau atlieka judesius plaštaka ir pirštais (ima, atgnybia, suspaudžia dviem pirštais, kočioja tarp delnų) bei ranka (mojuoja, plasnoja). Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį. Judesius tiksliau atlieka kaire arba dešine ranka, koja.	Išbando orientaciją lavinančius (pvz.: eina, bėga, šokinėja pagal orientyrus, linijas, spalvas ir pan.). Domisi lauko, sportiniais, komandiniais bei judriaisiais žaidimais patalpoje, lauke (pvz.: futbolu, mini krepšiniu, tenisu, estafetėmis ir pan.). Rengia diskusijas, pokalbius (pvz.: apie sporto šakas ir žinomus sportininkus, apie savo ir kitų saugumą, apie pergales, pralaimėjimus ir pan.).
5 žingsnis	*Eina pristatydamas pėdą prie pėdos, pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keldamas kelius, atlikdamas judesius rankomis, judėdamas vingiais. Greitas, vikrus, bėgioja vingiais, greitėdamas ir lėtėdamas, išsisukinėdamas, bėga ant pirštų galų. Šokinėja abiem kojomis vietoje ir judėdamas pirmyn, ant vienos kojos, šokinėja per virvutę, peršoka žemas kliūtis, pašoka siekdamas daikto. Laipioja lauko įrengimais. Spiria kamuolį iš įvairių padėčių, į taikinį. *Pieštuką ir žirkles laiko beveik taisyklingai. Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais ir ranka (veria ant virvelės smulkius daiktus, sega sagas). Meta kamuolį iš įvairių padėčių, į taikinį, tiksliau gauda, mušinėja. Įsisupa ir supasi sūpynėmis.	Dalyvauja kūno kultūros veiklose, sveikatingumo savaitėse, sporto pramogose.
Vertybinė nuostata		Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus

Esminis gebėjimas	Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.
--------------------------	---

MENINĖ KOMPETENCIJA

Meninė raiška (muzika, šokis, vaidyba, vizualinė raiška)		
Žingsniai	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	Vaiko veiksenos
		2-3 metai
2 žingsnis	Muzika, šokis *Įdėmiai klausosi muzikos ir aplinkos garsų, spontaniškai žaidžia balso intonacijomis, rankų ir kojų judesiais, mėgdžioja žaidinimų judesius, suaugusiųjų balso intonacijas, muzikos garsus, dviejų-trijų garsų melodijas ar daineles. Skambant muzikai ritmiškai ploja, trepsi, tūpčioja, barškina, stuksena koku nors daiktu. Žaidinimai, vaidyba *Žaidžiant sūpavimo, kykavimo, jodinimo, kutenimo, pirštukų žaidimus bei žaidimus mėgdžioja įvairias išgirstas intonacijas, parodytus veiksmus. Įvairius jausmus, norus rodo judesiais ir veiksmais (pamojuoja, apkabina). Vizualinė raiška *Spontaniškai keverzoja rankų judesių piešinius, juos apžiūrinėja. Džiaugiasi (šūkčioja, krykštauja, mojuoja rankomis) dailės priemonės (tirštų dažų, minkštos tešlos) paliekamu pėdsaku ir patiriamais jutimais, siekia pakartoti ir pratęsti įdomią patirtį. *Tyrinėdamas dailės medžiagas ir priemones intuityviai atranda skirtingus veikimo jomis būdus (brauko pirštais, varvina dažus, maigo tešlą).	Klausosi muzikos kūrinių, dalyvauja žaidimuose, sūpavimuose, kykavimuose, mylavimuose. Atranda ir mėgdžioja įvairius aplinkos garsus (pvz.: muzikuoja barškučiais, akmenėliais, popieriaus lapais, kaladėlėmis, lazdelėmis, įvairiais žaisliukais ir pan.). Ieško natūralių nuotaikos, pasitenkinimo išraiškos būdų (pvz.: rodo veido, rankų mimika, kuria ir pan.). Eksperimentuoja įvairiomis piešimo, tapymo, štapavimo, lipdymo, netradicinėmis priemonėmis (pvz.: brauko, tapšnoja pirštais, šakelėmis, tapo kempinėėmis, kuria lūpų ir daržovių, daiktų atspaudus, lipdo, piešia tirštais dažais, varvina juos ir pan.). Domisi piešimo paviršiais, faktūromis, spalvomis (pvz.: dėlioja, kuria paveikslėlius ant magnetinės,

3 žingsnis	Muzika *Emocingai atliepia klausomus kūrinus (vaikiškas dainas, instrumentinius kūrinus)-šypsosi, džiaugiasi, ploja, trepsi, sėdėdamas sūpuoja kojas ar pan. *Vienas ir kartu su kitais dainuoja 2–4 garsų daineles, palydėdamas jas judesiais. *Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais (žingsniuoja, bėga, apsisuka). *Apžiūrinėja, tyrinėja ritminius muzikos instrumentus ir jais ritmiškai groja kartu su pedagogu. *Kuria, dainuoja vieno aukščio tonu savitus žodžius, ritmuoja vaikiškais instrumentais ir daiktais. Šokis *Mėgdžioja žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius. *Šoka spontaniškai kurdamas dviejų-trijų natūralių judesių (eina, pritupia, pasisuka ir kt.) seką. Žaidimai, vaidyba *Žaisdamas su daiktu ar žaislu atlieka matytus veiksmus, judesius. Įvairiai intonuodamas kalba apie tai, ką daro. Mėgdžioja šeimos narių kalbą, veiksmus. Muzikiniuose rateliuose judesiais, veiksmiais vaizduoja siužeto elementus, reiškia savaimė kilusias emocijas. Vizualinė raiška *Spontaniškai reiškia emocijas, išpūdžius dailės priemonėmis ir medžiagomis. Piešia įvairias linijas, jas jungia į formas vis labiau koordinuodamas rankų judesius. Bando ką nors pavaizduoti (mamą, mašiną). Savo abstrakcijose išvelgia daiktus ar įvykius. *Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, tyrinėja įvairius veikimo jomis būdus. Piešdamas, spauduodamas,	šviesos lentos, smėlio, popieriaus, medžiagos ir pan.). Išbando šokių judesių elementus (pvz.: atlieka natūralius judesius (ploja, eina pirmyn, atgal, trepsi, spyruokliuoja, apsisuka, šokinėja ant dviejų kojų, imituoja gyvūnų judesius ir pan.). Domisi muzikiniai instrumentais, išbando įvairių ritmavimą (pvz.: groja barškučiais, pagaliukais, būgneliais ir pan.). Kuria, vaizduoja muzikinio kūrinio siužeto elementus, žmonių, gyvūnų, augalų pamėgdžiojimus, nuotaiką. Išbando vokalines galimybes (pvz.: dainuoja, niūniuoja nesudėtingas siauro diapazono dainas ir pan.).
--------------------------	--	---

	tapydamas, lipdydamas, konstruodamas labiau mėgaujasi procesu, o ne rezultatu.	
	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	4-5 metai
4 žingsnis	Muzika *Klausydamasis ir tyrinėdamas gamtos garsus, trumpus vokalinius ir instrumentinius kūrinius, judesiais emociškai atliepia jų nuotaiką, tempą bei keliais žodžiais juos apibūdina. *Kartu su kitais dainuoja trumpas, aiškus ritmo, siauro diapazono, laipsniškos melodinės slinkties autorines ir liaudies dainas. Dainavimą palydi ritmiškais judesiais. Tyrinėja savo balso galimybes (dainuoja garsiai, tyliai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau). *Žaidžia įvairių tautų muzikinius žaidimus, atlikdamas kelis nesudėtingus judesius: eina, bėga rateliu, trepsi, ploja, mojuoja, sukasi po vieną ir už parankių. Tyrinėja garso išgavimo būdus kūno, gamtos, įvairiais muzikos instrumentais, jais ritmiškai pritaria suaugusiojo grojimui. *Improvizuoja skanduodamas, plodamas, trepsėdamas, stuksendamas, spontaniškai kuria ritminius, melodinius motyvus savo vardu, žodžiams. Šokis *Žaidžia vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus, šoka trijų–keturių natūralių judesių (bėga, sukasi, ritasi ir kt.) šokius. *Šoka spontaniškai kurdamas trijų–keturių natūralių judesių seką. Žaidimai, vaidyba *Žaisdamas atkuria matytų situacijų fragmentus, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. Kuria dialogą tarp veikėjų, išraiškingai intonuoja. Žaisdamas	Klausosi gamtos garsų (pvz.: paukščių čiulbėjimo, medžių ošimo, aido, ūkavimo ir pan.), juos tyrinėja, aptaria. Išbando balso galimybes (garsiai, tyliai, aukštai, žemai, greitai, lėtai). Diskutuoja apie muzikinių kūrinių nuotaiką, atlikėjų sudėtį, žanrą, dinamiką, garso savybes. Eina ratelius, žaidžia muzikinius žaidimus, įsijaučia į siužetą. Kuria dailės darbelius (pvz.: atranda spalvų, dėmių, linijų pasaulį, vaizduoja save, žmones, transporto priemones ir pan.), organizuoja parodas. Eksperimentuoja vizualinės raiškos priemonėmis (pvz.: spalvų paletę, įvairiomis medžiagomis (pvz.: vilna, siūlais, moliu ir pan.), technikomis (piešia, tapo, lipdo, lanksto, dekoruoja, audžia, siuva, raižo ir pan.). Eksperimentuoja spalvomis, linijomis, formomis, organizuoja dailės darbų parodas ir pristatymus.

	atsipalaiduoja. Muzikiniuose rateliuose kuria ar savaip perteikia kelis veikėją vaizduojančius judesius, veiksmus, spontaniškai reiškia emocijas. Vizualinė raiška *Patirtį išreiškia įvairiomis linijomis, jų deriniais, dėmėmis, geometrinėmis ir laisvomis formomis, spalvomis, išgaudamas šiek tiek atpažįstamus vaizdus, objektus, juos įvardija. Kuria spontaniškai, kartais pagal išankstinį sumanymą, kuris darbo eigoje dažnai kinta, „pasimeta“. Kūrybos procesą palydi pasakojimu, komentavimu, gestikuliacija, mimika. *Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, atrasdamas spalvų, linijų, formų, faktūrų įvairovę, turi mėgstamas spalvas. Kuria koliažus, spauduoja įvairiomis priemonėmis, konstruoja, lipdo nesudėtingas formas.	Domisi dailininkais, dailės darbais, komponavimo būdais. Išbando skaitmenines, kompiuterines meninės raiškos priemones. Dalyvauja kūrybinėje veikloje (pvz.: „kuria“ įvairių kūrinių personažus, kaukes, vaidybos erdves ir pan.), siūlo idėjas, domisi scenine kultūra, domisi teatro rūšimis, dalyvauja teatro festivaliuose. Organizuoja savos gamybos muzikinių instrumentų dirbtuves, šeimos darbų parodas, išbando „naminių“ muzikos instrumentų kūrimą (pvz.: iš gamtinių medžiagų, įvairių dėžučių, buteliukų, tūbelių, ričių ir pan.). Išbando skanduočių, melodinių motyvų kūrimą (pvz.: kuria žodžių, vardų, švenčių pristatymus ir pan.). Domisi muzikos instrumentais, žiūri TV muzikines laidas Diskutuoja apie muzikinių kūrinių nuotaiką, atlikėjų sudėtį, žanrą, dinamiką, garso savybes. Kuria triukšmo-tylos aplinkas Išbando vienbalses ir dialogines dainas.
5 žingsnis	Muzika *Balsu, judesiais, pasirinktu muzikos instrumentu spontaniškai improvizuoja, pritaria klausomam vokalinės, instrumentinės muzikos įrašui ar gyvai skambančios muzikos kūriniui. Savais žodžiais išsako kilusius įspūdžius. Atpažįsta kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) tembrus, girdėtus kūrinius. *Dainuoja vienbalses, dialoginio pobūdžio dainas, jaučia ritmą. Dainuodamas išbando balso skambesį, išmėgina jį įvairioje aplinkoje (grupėje, kieme ir kt.). Stengiasi tiksliau intonuoti, taisyklingiau artikuliuoti (aiškiai tarti balsius, priebalsius, dvibalsius), taisyklingiau stovėti, kvėpuoti. *Improvizuodamas balsu, vaikišku muzikos instrumentu kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms.	

*Šoka sukamuosius (kai sukamasi poroje) ratelius, paprastų žingsnių (paprastasis, aukštas paprastasis, stangrus, pritupiamasis) autorinius ir penkių–šešių natūralių judesių (bėga, sukasi, pašoka ir kt.) šokius. *Šoka improvizuotai kurdamas penkių šešių natūralių judesių seką, reaguodamas žingsnis į muziką, išreiškdamas aplinkos vaizdus (gamtos reiškinius, gyvūnus). Vaidyba *Vaidindamas stalo, lėlių teatre, vaizduoja realistinį ir fantastinį siužetą, išplėtoja vyksmą dialogu, monologu, keisdamas balso intonacijas. Išreiškia savo norus, jausmus, mintis, baimes. Muzikiniuose žaidimuose ir rateliuose kuria ar savaip perteikia 3–4 veiksmų seką, vaizduojančią augimą, darbus, veikėjų judėjimą, stengiasi perteikti veikėjo nuotaiką. Vizualinė raiška *Savo emocijas, patirtį, išpūdžius išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. Išryškina vaizduojamų objektų bruožus, reikšmingas detales. Objektus vaizduoja ne tokius, kokius mato, o tokius, ką apie juos žino. Kuria pagal išankstinį sumanymą, kuris procese gali kisti. *Eksperimentuoja tapybos, grafikos, mišriomis dailės priemonėmis ir medžiagomis, kuria sudėtingesnius koliažus.	Perteikia įvairius pojūčius. Išbando įvairius žaidimus, pratimus (pvz.: balsui, kvėpavimui, ritmo pajautimui, tempo suvokimui, atsipalaidavimui, muzikinių instrumentų atpažinimo žaidimus, tampa „kompozitoriais“, „dirigентаis“, kuria orkestrus ir pan.).	
Vertybinė nuostata	Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.	
Esminis gebėjimas	Spontaniškai ir savitai reiškia išpūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.	

Estetinis suvokimas		
Žingsniai	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	Vaiko veiksenos
		2-3 metai
2 žingsnis	*Skirtingai reaguoja girdėdamas besikeičiančių intonacijų suaugusiojo kalbinimą, muzikos garsus, matydamas gražius gamtos bei aplinkos daiktus ar vaizdus, spalvingas knygelėlių iliustracijas, šokančius ir vaidinančius vaikus ar suaugusiuosius. Intuityviai mėgdžioja tai, kas jam patinka.	Klausosi įvairių garsų (malonių, švelnių, šiurkščių). Tyrinėja spalvotas knygų iliustracijas, paveikslus, gamtos vaizdus. Stebi, aptaria, džiaugiasi savo, draugų darbais.
3 žingsnis	*Atpažįsta (suklūsta, rodo) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius. *Emocingai reaguoja girdėdamas darnų garsų, intonacijų, žodžių sąskambį, žiūrindamas savo ir kitų piešinėlius, spalvingas knygelėlių iliustracijas, žaislus, džiaugdamasis savo puošnia apranga. *Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, šokis, vaidinimas, dailės darbelis.	Klausosi žinomų, nuotaikingų melodijų, džiaugiasi girdėtais muzikos kūrniais. Išbando įvairias šokio stebėjimo pozas (pvz.: sėdint, stovint, gulint ir pan.). Kuria, mėgdžioja, išreiškia emocijas, nuotaikas (pvz.: džiaugsmą, pasigėrėjimą, gąsdinimą, pasibaisėjimą ir pan.). Išbando įvairias dailės priemones, technikas, šokių judesius, vaidybos elementus, pasako savo nuomonę, komentarus. Tyrinėja dailės, tautodailės kūrinius, taikomosios dailės dirbinius (pvz.: paveikslus, šiaudinius „sodus“, „molinukus“, vazas, papuošalus, skulptūreles ir pan.).
	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	4-5 metai

4 žingsnis	*Džiaugiasi menine veikla, nori dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti. *Skirtingai reaguoja (ramiai ar emociškai) klausydamas ir stebėdamas skirtingo pobūdžio, kontrastingus meno kūrinius, aplinką. *Keliais žodžiais ar sakiniais pasako savo įspūdžius apie klausytą muziką, dainelę, eilėraštį, pasaką, matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinių, knygelių iliustracijas, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius, pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales. Reaguoja į kitų nuomonę.	Dalyvauja muzikinėje veikloje, meninės veiklos renginiuose (pvz.: koncertuose, teatruose, kino salėse, muziejuose ir pan.). Kuria kilusių emocijų žymėjimo būdus (pvz.: piešinius, schemas, įvairius simbolius ir pan.). Stebi, domisi, gėrиси, grožisi aplinka, gamta. Klausosi įvairaus žanro kūrinių (pvz.: grožinės literatūros, poezijos kūrinių, mėgdžioja intonacijas, kuria palyginimus, epitetus ir pan.). Dalijasi asmeniniais meninės ir estetinės patirties įspūdžiais (pvz.: vertina, kas gražu, kas ne, kas patiko, kodėl nepatiko, kokia kūrinio pabaiga ir pan.).
5 žingsnis	*Mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla. Rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrиси savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais. Grožisi gamtos spalvomis, formomis, garsais. *Pastebi kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (siužetą, veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus). Pasako, kaip jautėsi ir ką patyrė dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, piešdamas. *Dalijasi įspūdžiais po koncertų, spektaklių, parodų, renginių lankymo. Pasako savo nuomonę apie muzikos kūrinių, dainelę, šokį, vaidinimą, dailės darbą, aplinką, drabužį, tautodailės ornamentais papuoštus daiktus.	
Vertybinė nuostata		Domisi, gėrиси, grožisi aplinka, meno kūrinių, meninė veikla.
Esminis gebėjimas		Pastebi ir žavi aplinkos grožiu, meno kūrinių, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais.
Kūrybiškumas		
Žingsniai	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	Vaiko veiksenos
		2-3 metai

2 žingsnis	*Domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. *Atranda naujus veiksmus (tapyti ant veidrodžio, ridinti, nardinti į vandenį ir kt.) ir taiko juos daiktų tyrinėjimui.	Domisi „kalbančiomis” knygelėmis. Išbando judančius, muzikinius žaislus, mėgdžioja juos. Žaidžia „žaislų, daiktų slėpynes” (pvz.: ieško, liečia juos stebuklinguose maišeliuose, įvairiose dėžutėse ir pan.).
3 žingsnis	*Atranda vis naujus dalykus artimiausioje įprastoje aplinkoje. *Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.	Žaidžia su įvairių faktūrų lentelėmis. Basomis kojomis išbando ėjimą įvairiu paviršiumi (pvz.: eina stora virve, „kaštonų”, „akmenukų” takeliu ir pan.). Išbando naujas dailės technikas (pvz.: piešia pirštais, žolelėmis, kuria koliažus, lanksto, plėšo, lipdo ir pan.). Išbando stalo teatro lėles (pvz.: pirštukines, pirštines ir pan.). Domisi vaidybiniais žaidimais. Klausosi skaitomų kūrinių (pvz.: apie gyvūnus, augalus, daiktus ir pan.).
	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	4-5 metai
4 žingsnis	*Ižvelgia naujas įprastų daiktų bei reiškinių savybes. *Pasitelkia vaizduotę ką nors veikdamas: žaisdamas, pasakodamas, judėdamas. *Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų.	Stato įvairius statinius (pvz.: iš kaladėlių, smėlio, konstruoja namus, žmones, medžius, plukdo laivelius Vokės upe ir pan.). Išbando naujas dailės technikas, naujas erdves (pvz.: piešia įvairia technika-ant asfalto, ant smėlio, ant sniego, ant drobės; lipdo-iš plastilino, molio, modelino; tapo pirštais, antspauduoja, purškia, lieja, aplikuoja, kopijuoja, kerpa, lanksto, plėšo popierių, pina, raižo; derina spalvas, susipažįsta su „šiltomis ir šaltomis” spalvomis; susipažįsta su atspalviais, jų gavimo būdais.
5 žingsnis	*Klausinėja, aiškindamasis jam naujus, nežinomus dalykus.	

	*Savitai suvokia ir vaizduoja pasaulį. *Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones. Lengvai sugalvoja, keičia, pertvarko savitas idėjas, siūlo kelis variantus. *Džiaugiasi savitu veikimo procesu ir rezultatu.	Kuria dailės darbus (pvz.: atvirukus, knygeles, kolektyvinius darbelius, puošia grupę savo darbeliais ir pan.). Kuria menines kompozicijas (pvz.: iš gamtinės medžiagos, buitinių atliekų, žolynų, tekstilės ir pan.). Domisi profesijomis (pvz.: tampa „dizaineriu“, fotografu ir pan.). Kuria muzikinius motyvus netradiciniais daiktais, netradiciniais muzikos instrumentais (pvz.: kaladėlėmis, barškučiais, laikraščiais, akmenėliais ir pan.). Improvizuoja įvairias situacijas (pvz.: muzikines pasakas, vaidina, nuosekliai inscenizuoja, išbando vaidybinės raiškos priemones-kalbą, mimiką, gestus ir pan.). Domisi stalo teatro lėlių gamyba (pvz.: gamina ir išbando „šešėlių“ teatro lėles ir kt., kuria dekoracijas, kaukes, ieško šviesos efektų žibintuvėliais, lazeriais ir pan.).
Vertybinė nuostata	Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.	
Esminis gebėjimas	Savitai reiškia savo išpūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.	

V. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Vaiko pažanga ir pasiekimai apibendrinami 2 kartus per metus: spalio ir gegužės mėnesiais. Remiantis vaiko pasiekimų įrodymų analize, rengiama vaiko pasiekimų diagrama pagal pasiekimo sritis. Vertinami atskirų ugdymo sričių (18 esminių gebėjimų ir vertybinių nuostatų) pasiekimai pagal žingsnelius. Dalis informacijos apie vaikų ugdymą(si) užrašoma ir saugoma segtuvuose (vaikų darbeliai, nuotraukos).

VI. NAUDOTA LITERATŪRA, ŠALTINIAI

1. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. LR ŠMM, 2014 m.
2. Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija. Ratifikuota LR Seimo 1995 m. liepos 3 d.
3. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti, 2015 m.
4. Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija. Priimta LR Seimo 2003 m. gegužės 20 d.